

Město mezi řekami

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Martina Požárová

datum narození: 09. 06. 1993

akademický rok / semestr: 2017-2018 / zimní

obor: Architektura a urbanismus

ústav: 15127 / Ústav navrhování I

vedoucí diplomové práce: Ing. arch. Tomáš Hradečný

téma diplomové práce: Město mezi řekami

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Architektonické řešení prostoru řek a jejich okolí ve Velkém Meziříčí.

2/

Pro AU/ součástí zadání bude jasně a konkrétně specifikovaný stavební program

Koncepte břehů ve Velkém Meziříčí. Vytvoření nových příležitostí přístupu k řekám ve vazbě na urbanismus města, kultivace veřejných prostorů v okolí řek, úprava břehů.

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítko zpracování

Situace širších vztahů 1:1000, řez územím, půdorysy zásahů v detailnějším měřítku, řezy jednotlivých zásahů v detailnějším měřítku, vizualizace, autorská zpráva.

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Fyzický model.

Finální velikost měřítko je možné přizpůsobit výslednému rozvrhu panelu.

Datum a podpis studenta 10. 10. 2017 *Požárová M.*

Datum a podpis vedoucího DP 10. 10. 2017

Datum a podpis děkana FA ČVUT

27-10-2017

registrováno studijním oddělením dne

10. 10. 2017

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE	
FAKULTA ARCHITEKTURY	
AUTOR, DIPLOMANT: AR 2017/2018, ZS	Martina Požárová
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: (ČJ)	MĚSTO MEZI ŘEKAMI
(AJ)	CITY IN BETWEEN RIVERS
JAZYK PRÁCE:	ČEŠTINA
Vedoucí práce:	Ing. arch. Tomáš Hradečný
Oponent práce:	MgA. Ida Chuchlíková
Klíčová slova (česká):	Řeky, město, identita místa, veřejný prostor
Anotace (česká):	Diplomní projekt se zabývá řekami ve Velkém Meziříčí. V historii určily vznik města. Dnes jsou přehlíženy kulisami. Řeky jsou chápány jako základ identity místa. Urbanistický návrh pracuje ve dvou měřítkových rovinách. V celoměstském pohledu se soustředí na hustší prolnutí cest lidí a vody. Navrhuje nové lávky a odhaluje bývalé mlýnské náhony. Detailněji se projekt soustředí na prostor řek v okolí centra. Řeka je osa prostoru, ke které se obracejí domy. Linie, na kterou se cestou městem navlékají různé atmosféry. Navrhovaný prostor je chápán jako veřejný vnitřek. Společný městský prostor, který je identickým místem Velkého Meziříčí, města mezi řekami.
Anotace (anglická):	Diploma project is concerned with rivers in Velké Meziříčí. In history they set the place for city. Today no one notices them. The rivers are considered as base of local identity. Urban design operates in two scales. In citywide view it focus on gathering paths of people and rivers more often. The project closely looks at riverside at city centre. River as centre of designed space. The line that links various atmospheres. Designed space is understood as public inside. Common city space which is characteristic for Velké Meziříčí, city in between rivers.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 9. 1. 2018

podpis autora-diplomanta

Požárová M.

Tento dokument je nedílnou a povinnou součástí diplomové práce / portfolio a CD.

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
Fakulta architektury

Diplomní projekt   MĚSTO MEZI ŘEKAMI

Vedoucí práce   Ing. arch. Tomáš Hradečný

Odborný asistent   Ing. arch. Klára Hradečná

Autor   Martina Požárová

Obsah

Autorka chce poděkovat:

Tomáši Hradečnému a Kláře Hradečné jako supervizorům projektu za důvěru v moji práci, Marii Ripperové za odbornou konzultaci v oblasti historie a poskytnutí obrazového materiálu, Martinu Štindlovi za odbornou spolupráci při studování archivních materiálů, Benediktu Markelovi za softwarovou pomoc a inspirativní rozhovory, Vladěně Bockschneiderové za nadšení během prozkoumávání řek, rodině za autentické zprávy a fotky z místa a všem přátelům za trpělivost.

Úvod	4 - 6
I Základní informace	7 - 11
II Analýza proudění vody a růstu města	12 - 23
III Prolnutí proudění: urbanistický návrh cest	24 - 29
IV Místo jako součást celku: urbanistický návrh hmot	30 - 39

Úvod

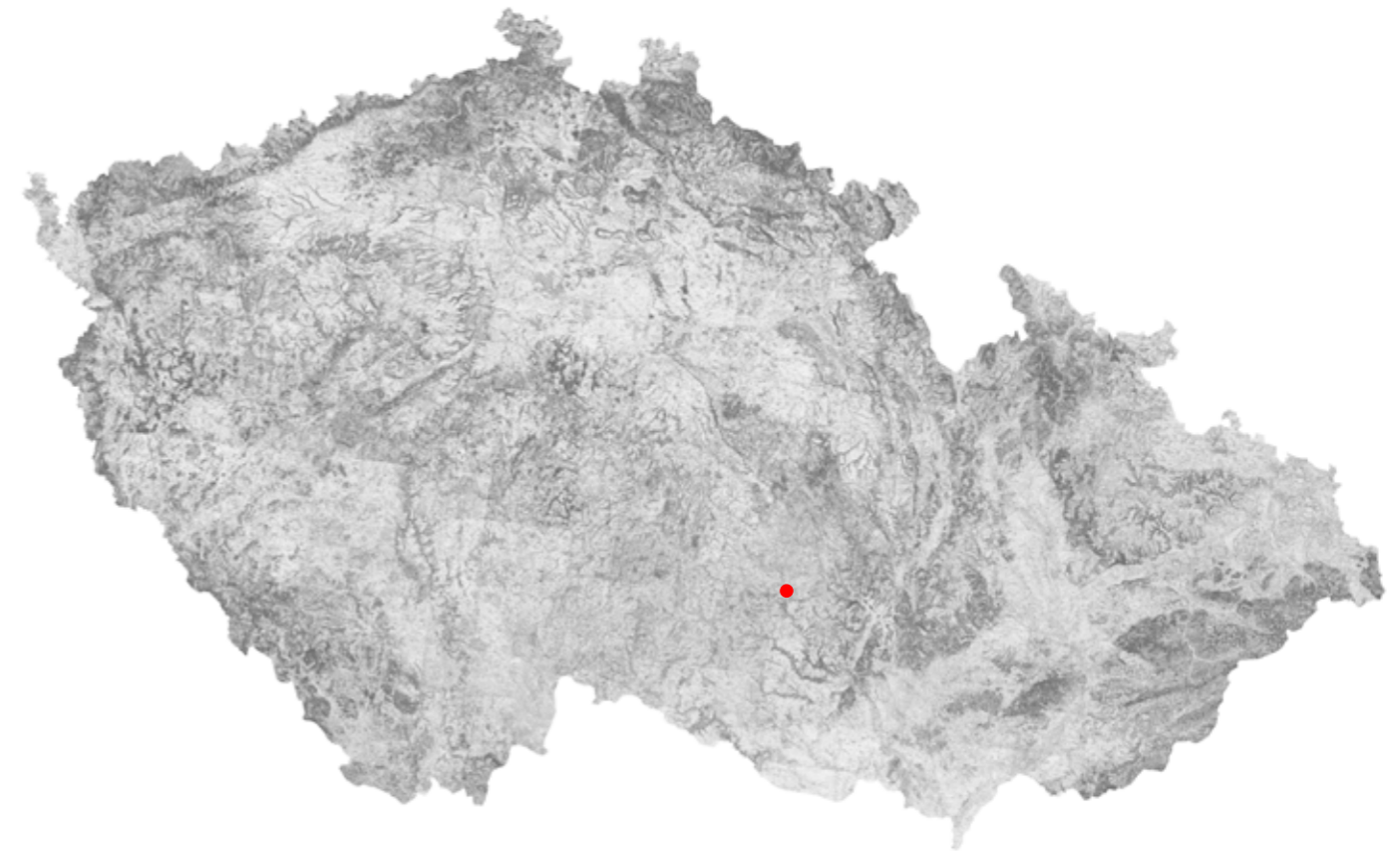
MĚSTO MEZI ŘEKAMI, **VELKÉ MEZIŘÍČÍ**

11 593 obyvatel

Kraj Vysočina

Českomoravská vrchovina

dopravní napojení na D1 (Jihlava 36 km, Brno 61 km, Praha 141 km)

Úvod

PROLOG K ŘEKÁM atmosféra místa

Jdu ven. Trochu zima. Ale rukavice a čepice a teplé boty a je mi fajn. Je podzimově ticho a mlhavo. Den, kdy má člověk pocit, že by mohl zůstat pohodlně doma. Ale když se vydá ven, je to jako by vykročil ze všednosti.

U řeky jsou rybáři. Tady u Penny marketů bývají často.

Ale já nehledám rybáře. Hledám výtok umělého koryta. Kdysi fungovalo jako mlýnský náhon, než ztratilo svůj smysl. Tajemná voda pod zemí, o které nikdo neví. A přitom je ten potůček starší než všichni obyvatelé města. Z velké betonové skruže vytéká malý proud vody. Cítím radost a naději!

Jdu dál. Autobusové nádraží. Málo používaná cesta kolem řeky. Ke Kablovce. Při pohledu zpět vidím kostel a zámek. Přirozenost rostlého města. Ikonické stavby pomáhají člověku v orientaci. Nikdy mi nedošlo, jak je Oslava v tomto úseku dlouho rovná. Konec cesty. Zákaz vstupu. Plot až k vodě. Trošku jsem to čekala, ale tak brzo?

Jak se stane, že člověku zabrání v přístupu k veřejné vodě. K zakódované identitě místa, ke které se pojí každý Meziříčan. Jak se stalo, že to všichni přijali a nikdo neprotestuje? Na přebrodění řeky je zima. Mířím zpět.

Rovná cesta k soutoku. Maminky a tatínci a děti a páry. Procházkové místo.

„Mamí, tady je kačer!“

„No, dobře, Matýsku. Tak tam hlavně nelez.“

Mám radost z intuitivní přitažlivosti řeky! Pořád má náboj, který člověk vnímá, než se ponoří do zvyků a čistých bot.

Kolem Balinky. Přímo podél vody. Pod Luteránským gymnáziem.

Pod mostem do Svitů. Dva kluci shazují kameny do vody. Řeka a hra, jó! Pozoruj mě, člověka dole u řeky. A zvědavost, jó! Krok po kroku trávou a kamením a potom ven u Jelínkovy vily. Místo ústí dalšího náhonu.

Potom zkoumat kanály v uličkách mezi Starým a Židovským městem. Schované vedení náhonu. Kanály ukazují cestu.

A potom kolem řeky dál. Kolem Motorpalu. Tam už je řeka měkká a přírodní. A člověk vnímá i stromy a skály. Pěšinky k zámku, lesem prudce do kopce. Zámek za opadanými stromy, neobvyklý pohled. Už mířím domů. A hlavou mi víří myšlenky.

M

Řeky ve Velkém Meziříčí jsou zapomenuty. Staly se kulisou, na kterou si obyvatelé zvykli, a nevnímají ji. Položila jsem si otázku, jak se stalo, že řeky, které upoutaly člověka na tomto místě, ztratily svoji působivost? A jakou roli má řeka v současnosti?

Moje přemýšlení postupuje od dojmu z konkrétního místa přes nadhled filosofie a abstrakce zpět k místu. Tato práce je o poznávání soužití člověka s řekou. A o navrhování současného prostředí, které toto poznávání interpretuje.

V HISTORII

Soužití města a řeky v historii je srozumitelné. Slovy paní Ripperové se voda každodenně používala pro pití, mytí, praní. Řeky chránily město proti nepříteli. Blízkost vody byla nezbytná pro hašení častých požárů. Obživa obyvatel byla s vodou úzce provázána. Využívalo ji mnoho řemesel. Mlýny, valchy, koželužny.

DNES

V současném životě jsou řeky oblíbeným rekreačním fenoménem. Zelená údolí za městem jsou často plná cyklistů a běžců. Obyvatelé sem rádi chodí odpočívat od každodenních starostí. K tomuto tématu se vyjadřuje kniha Druhá příroda. *„Odkud se bere přitažlivost přírody, není-li vedena zájmem, jenž spočívá v uspokojení více či méně důležitých základních potřeb? Příroda ztělesňuje, činí zjevným cosi, co přesahuje horizont každodenních lidských záměrů a cílů. Jinými slovy, příroda nabízí nám lidem možnost setkat se se znamením „hluboké časovosti“, se znaky odkazujícími k věčnosti.“*¹

Působení řeky jako přírodního živlu je pozitivní. Je součástí světa, který existuje bez našeho přičinění. Ukotvuje nás v čase a v konkrétním místě. Ve městě se na první pohled jeho čitelnost ztrácí. Nepovažuji současný obraz soužití člověka s řekou ve městě za jakousi poruchu, nýbrž za přirozený stav věcí. Jsme součástí prostředí, které stavíme i zanedbáváme. Srozumitelnou roli člověka v přírodním řádu zakryla všední témata.

Zdeněk Kratochvíl píše, *„S naším evropským lidstvím se cosi stalo. Mimo jiné také to, že jsme si zakryli přirozenost, svoji i ostatní. Přirozený svět je pro nás už krajně obtížným filosofickým problémem.“* *Zasutí smyslu pro fysis nemluví ani tak o nějaké schválnosti. Smysl pro fysis se nám jaksi tak zasouvá, když příliš dlouho neděláme nic jiného, než že sledujeme své všední starosti a obstarávání. Řečeno s Platónem a Patočkou, když nepečujeme o duši. Řečeno s Heideggerem: když se nevystavujeme vzcházejícímu poli jsoucna jako existence.“*²

Jakmile se přírodní řád řek přestal srozumitelně zviditelňovat v každodenním úsilí lidí, stalo se z něj abstraktní filosofické téma. Téma, kterému však člověk jako součást přírody intuitivně rozumí. Analýza proudění lidí a proudění vody prokazuje provázanost sítě cest a prostoru vody. Řeky jsou zakódované ve struktuře města. Ztratila se tedy především snaha o porozumění.

*„Pro bdící je svět jeden a společný,
ale každý ze spících se obrací k vlastnímu.“
Hérakleitos*

POTENCIÁL

Ve městě individuálních pohledů považují řeky za společný svět. Svět, který archetypálně vnímáme stejně. Konkrétní, autentická situace soutoku určila vznik města, které se rozrůstalo v souladu s řádem řek. Řeky vytvořily kód identity místa, města mezi řekami. Považuji prostor řek za klíč k citění provázanosti a identifikace.

ZPĚT K MÍSTU

Jak probudit zájem o bytostné prožívání přirozenosti a autenticity ve městě?

Jak přimět jednotlivého obyvatele Velkého Meziříčí, aby vnímal tekoucí vodu a měl rád svoje město jako dílo přirozeného činění lidí provázaného s řekami? Nikoli donucením, ale provázaností. Vztah vody a struktury města, neboli kód identity místa, není čitelný povrchním pohledem. Není to dokonce ani nic, co by se dalo zobecnit a jednoduše přijmout. Je to otázka vnímání prostředí jako společného světa. Zájem o takový svět, musí být podle Zdeňka Kratochvíla neustále otevírán zápasem o zakoušení a o pochopení. Poznání světa se děje v každém jednotlivém aktu zkušenosti, chápání a zvláště tlumočení.³

URBANISTICKÝ NÁVRH CEST se zaměřuje na hustší prolnutí sítě vody a sítě cest.

Každé setkání obyvatel s řekou, je cestou k vnímání řek v každodenním životě. Návrh pojmenovává dva jednoduché principy: člověk k řece, řeka k člověku.

URBANISTICKÝ NÁVRH HMOT navazuje na stavění, které vycházelo ze soužití s řekami. Zabývá se nábřežím okolo historického centra města. Pojímám identický prostor v centru jako místo reprezentace souvztáznosti k řece. Řeka je osa prostoru, ke které se obracejí domy. Linie, na kterou se navlékají různé atmosféry. Návrh hmot pojímá venek jako veřejný vnitřek. Jako společný vnitřní prostor města, který je identickým místem Velkého Meziříčí, města mezi řekami.

¹ STEREC, Pavel a Ondřej DADEJÍK. *Druhá příroda*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2014. ISBN 978-80-86863-86-3.

* pozn. kniha se týká lesa, pro svoji práci zobecnuji pojednání o „lese“ na „přírodu“ v širším slova smyslu, domnívám se, že tato formulace je výstižná i pro působení řeky

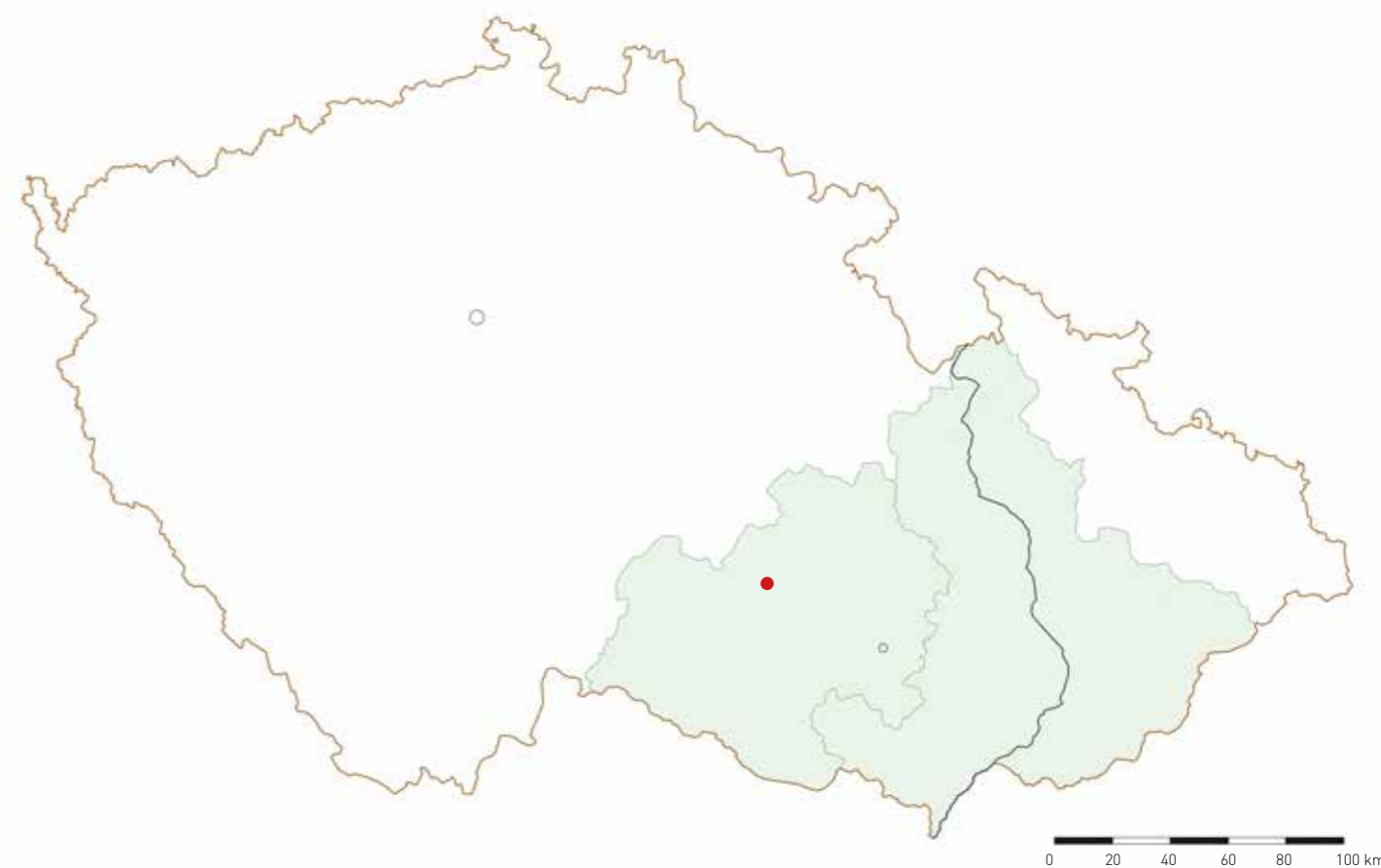
² KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Filosofie živé přírody*. Praha: Herrmann & synové, 1994. ISBN 80-7021-027-3.

³ tamtéž, viz ²

I. Základní informace

POLOHA VELKÉHO MEZIŘÍČÍ V MEZINÁRODNÍM POVODÍ MORAVY

Povodí řeky Moravy⁴
plocha povodí 21 131 km²
délka řeky Moravy v ČR 284,5 km
Povodí řeky Dyje
plocha povodí 8 683 km²
délka řeky Dyje 311 km
Území spravuje Závod Dyje

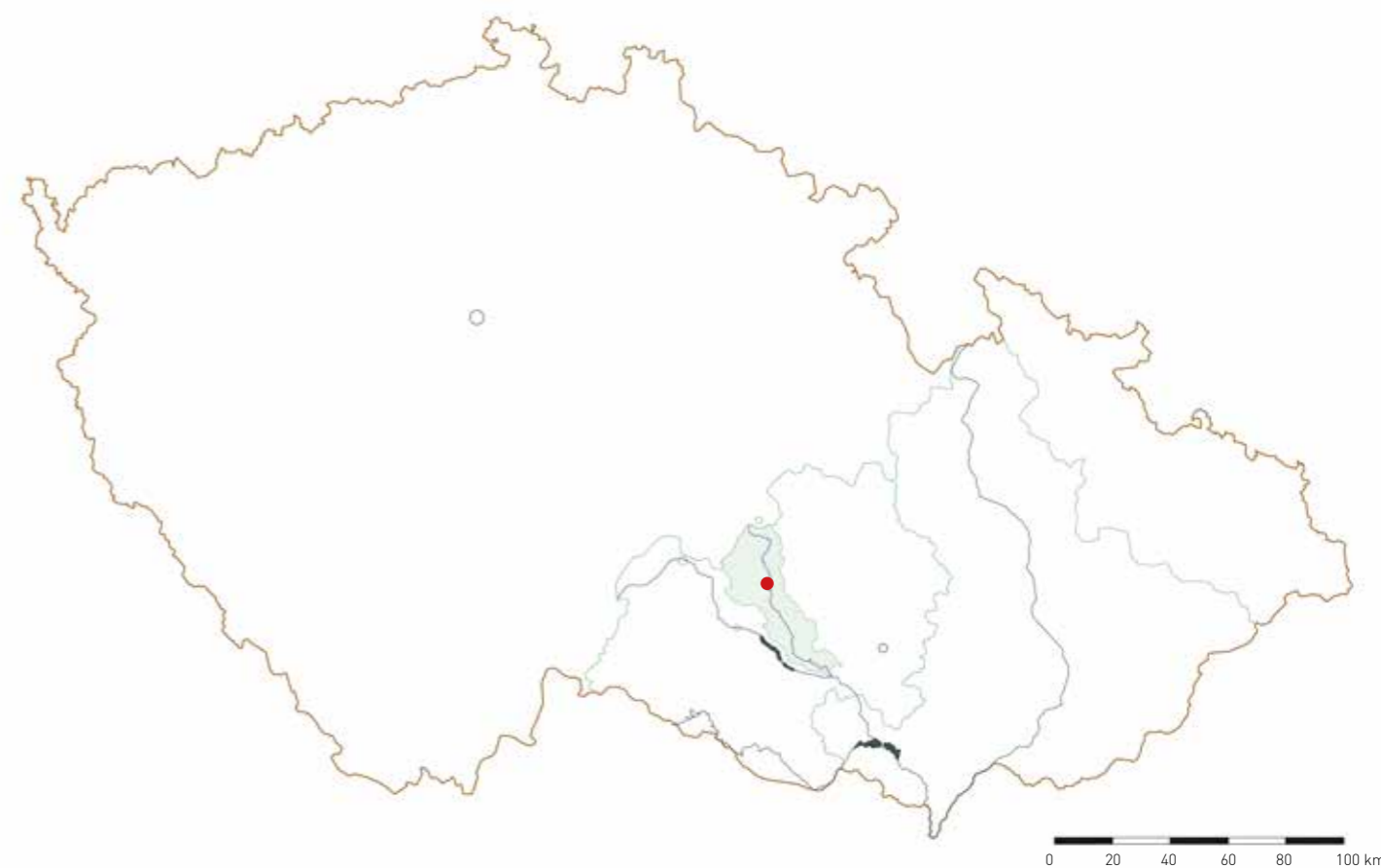
⁴ *Povodí Moravy* [online]. [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/o-podniku/vyznamne-vodni-toky/>

VELKÉ MEZIRÍČÍ, MĚSTO NA 61. ŘÍČNÍM KM ŘEKY OSLAVY

OSLAVA je levostranný přítok Jihlavy, do které se vlévá u Němčic na jejím 38,24 ř. km v nadmořské výšce 204,56 m. Pramení v severní části Českomoravské vrchoviny, asi 4 km jihozápadně od Žďáru nad Sázavou, nad Matějovským rybníkem v nadmořské výšce 566,94 m. Největším přírokiem je Balinka (31,10 km). V povodí se nachází 164 vodních ploch větších než 1 ha s celkovou plochou 960,30 ha. Největší z nich jsou vodní nádrž Mostišť (88,02 ha) a Veselský rybník (80,75 ha).⁵

Plocha povodí ⁶	876,03 km ²				
Délka řeky Oslavy	99,24 km				
Průměrný roční průtok	2,51 m ³ s ⁻¹				
Průměrný roční stav	100 cm				
N-leté průtoky [m ³ s ⁻¹]	Q1	Q5	Q10	Q50	Q100
	28	63	83	135	165

⁵ Charakteristiky toků a povodí ČR. *Oddělení geografických informačních systémů a kartografie* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/24/charakteristiky-toku-a-povodi-cr.html>

⁶ Údaje stanice v Nesměři: *Evidenční list hlásného profilu č.393a* [online]. [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: http://hydro.chmi.cz/hpps/hpps_prfbk_detail.php?seq=20491235

VELKÉ MEZIŘÍČÍ LEŽÍ NA SOUTOKU OSLAVY A BALINKY.

BALINKA je pravostranný přítok Oslavy, do které se vlévá v centru Velkého Meziříčí v nadmořské výšce 419,68 m. Pramení severovýchodně od Arnolce na Českomoravské vrchovině.⁷

Plocha povodí ⁸	178,6 km ²				
Délka řeky Balinky	31,3 km				
Průměrný roční průtok	0.869 m ³ s ⁻¹				
Průměrný roční stav	14 cm				
N-leté průtoky [m ³ s ⁻¹]	Q1	Q5	Q10	Q50	Q100 ¹
	12.5	28	39	77	100

DÍLČÍ POVODÍ VĚTŠÍCH PŘÍTOKŮ OSLAVY

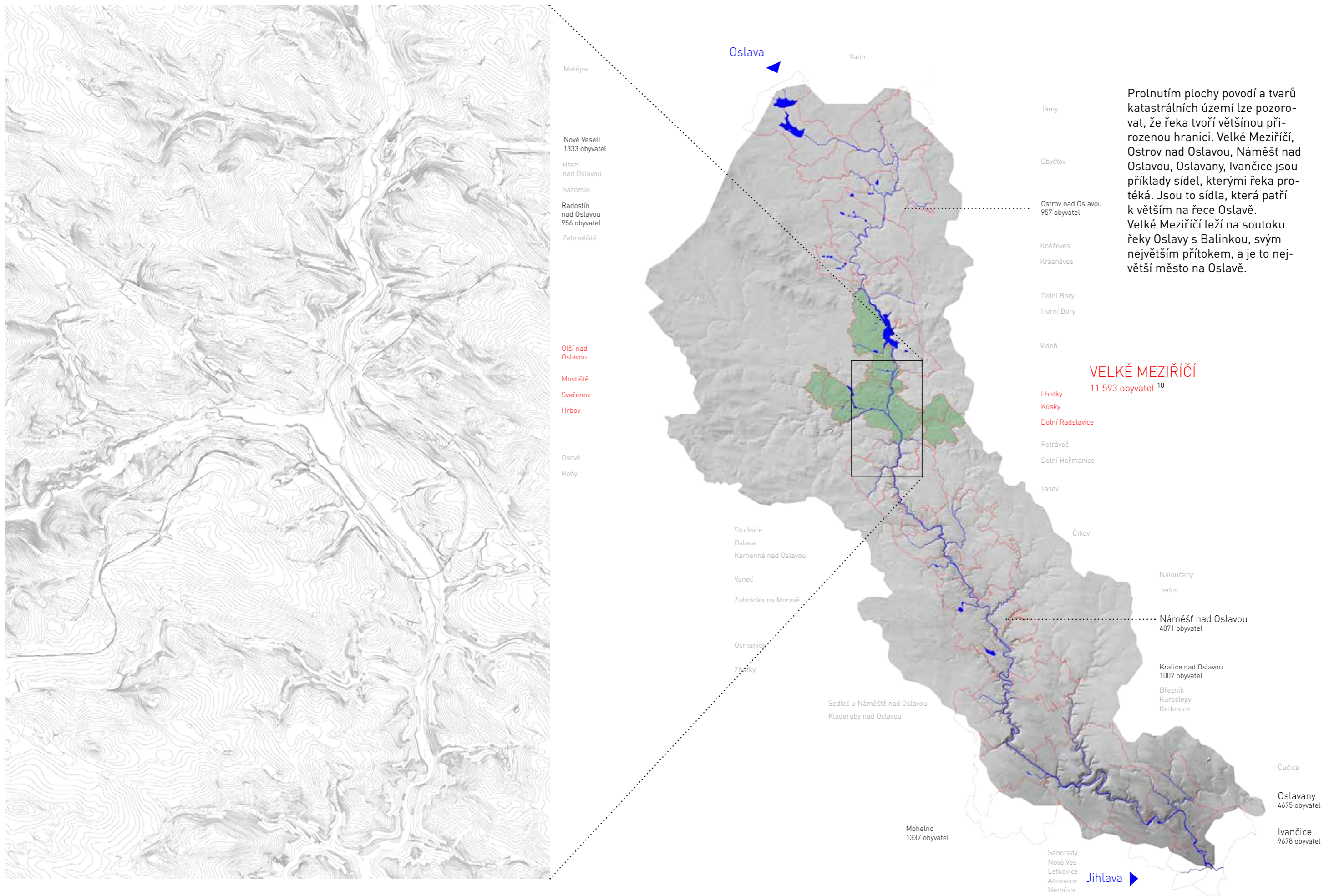
- 1 povodí Balinky
- 2 povodí Chvojnice
- 3 povodí Okareckého potoku
- 4 povodí Polominy
- 5 povodí Vodry
- 6 povodí Balinky**
- 7 povodí Babačky
- 8 povodí Znětínovského potoka
- 9 povodí Bohdalovského potoka

povodí Balinky

⁷ Charakteristiky toků a povodí ČR. Oddělení geografických informačních systémů a kartografie [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/24/charakteristiky-toku-a-povodi-cr.html>

⁸ Údaje stanice v Balinách: Evidenční list operativního profilu [online]. [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: http://hydro.chmi.cz/hpps/hpps_prfhoper_detail.php?seq=307152

⁹ Charakteristiky toků a povodí ČR. *Oddělení geografických informačních systémů a kartografie* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/24/charakteristiky-toku-a-povodi-cr.html>

¹⁰ *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2017* [online]. [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964084/1300721703.pdf/c2733b-ca-a698-42cb-a6ec-19b8e95f5bc6?version=1.0>

VODNÍ NÁDRŽ MOSTIŠTĚ
 Největší vodní plocha v povodí řeky Oslavy, Mostiště, je v provozu od roku 1960. Účelem je výroba elektrické energie ve vodní elektrárně Mostiště, snížení povodňových průtoků, vodárenský odběr, zajištění min. průtoku. Celkovým objemem 11,937 mil. m³ se řadí mezi menší nádrže v rámci České republiky.¹³

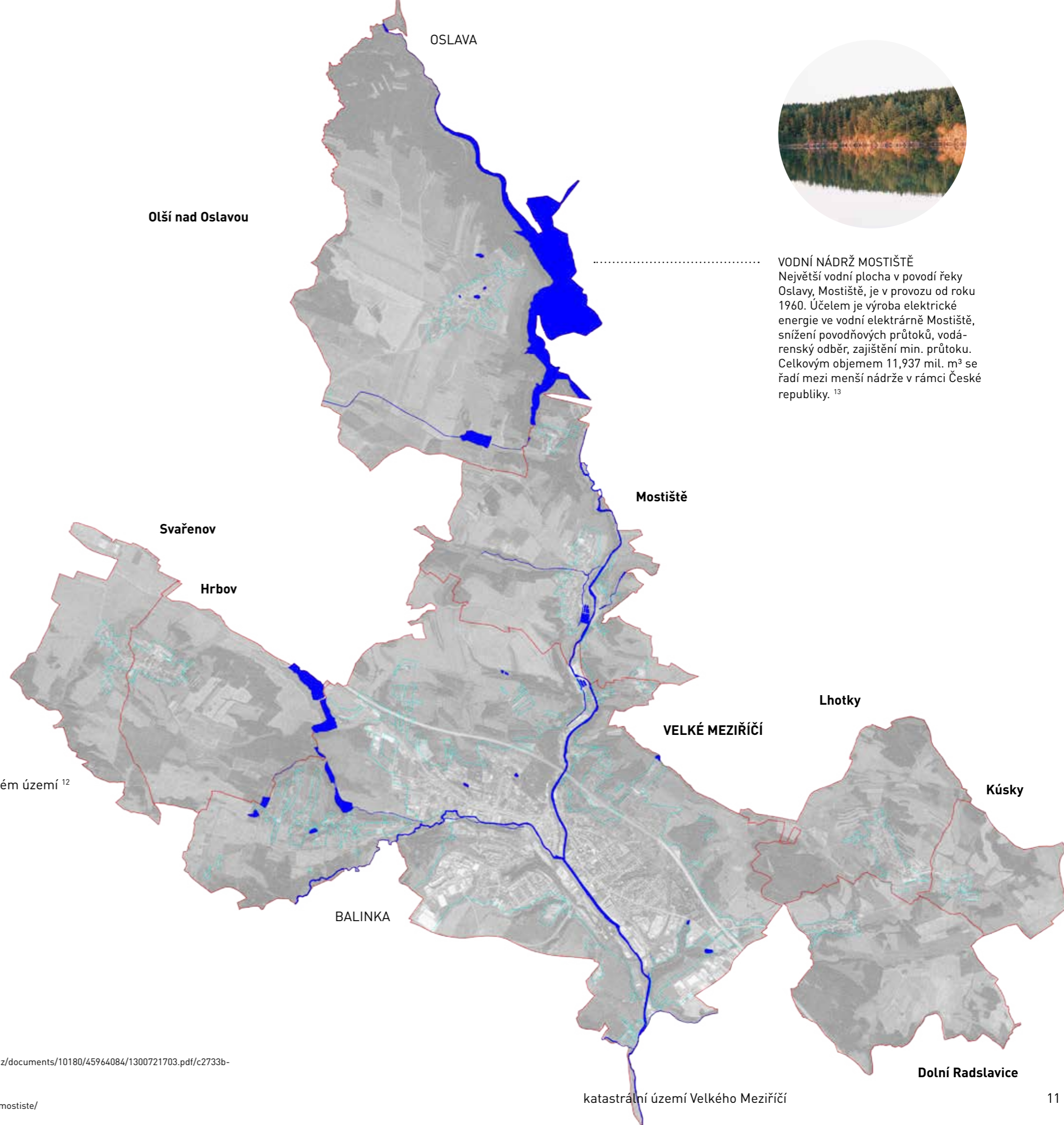
VELKÉ MEZIŘÍČÍ

11 593 obyvatel

místní části:	počet obyvatel ¹¹
Velké Meziříčí	11 300
Dolní Radslavice	80
Hrbov	130
Kúsky	65
Lhotky	240
Mostiště	610
Olší nad Oslavou	240
Svařenov	100

Bilance druhů pozemků (kultur) zastoupených v řešeném území¹²

Výměra celkem	4 067 ha
zemědělská půda	2 578 ha
orná	1 828 ha
zahrada	162 ha
sady	3 ha
travní porosty	585 ha
lesní pozemky	789 ha
vodní plocha	112 ha
zastavěná plocha	111 ha
ostatní plocha	477 ha

katastrální území Velkého Meziříčí

¹¹ Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2017 [online]. [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964084/1300721703.pdf/c2733b-ca-a698-42cb-a6ec-19b8e95f5bc6?version=1.0>

¹² Územní plán Velké Meziříčí. In: Jihlava: URBANISTICKÉ STŘEDISKO JIHLAVA, 2009, ročník -, 24 - 38.

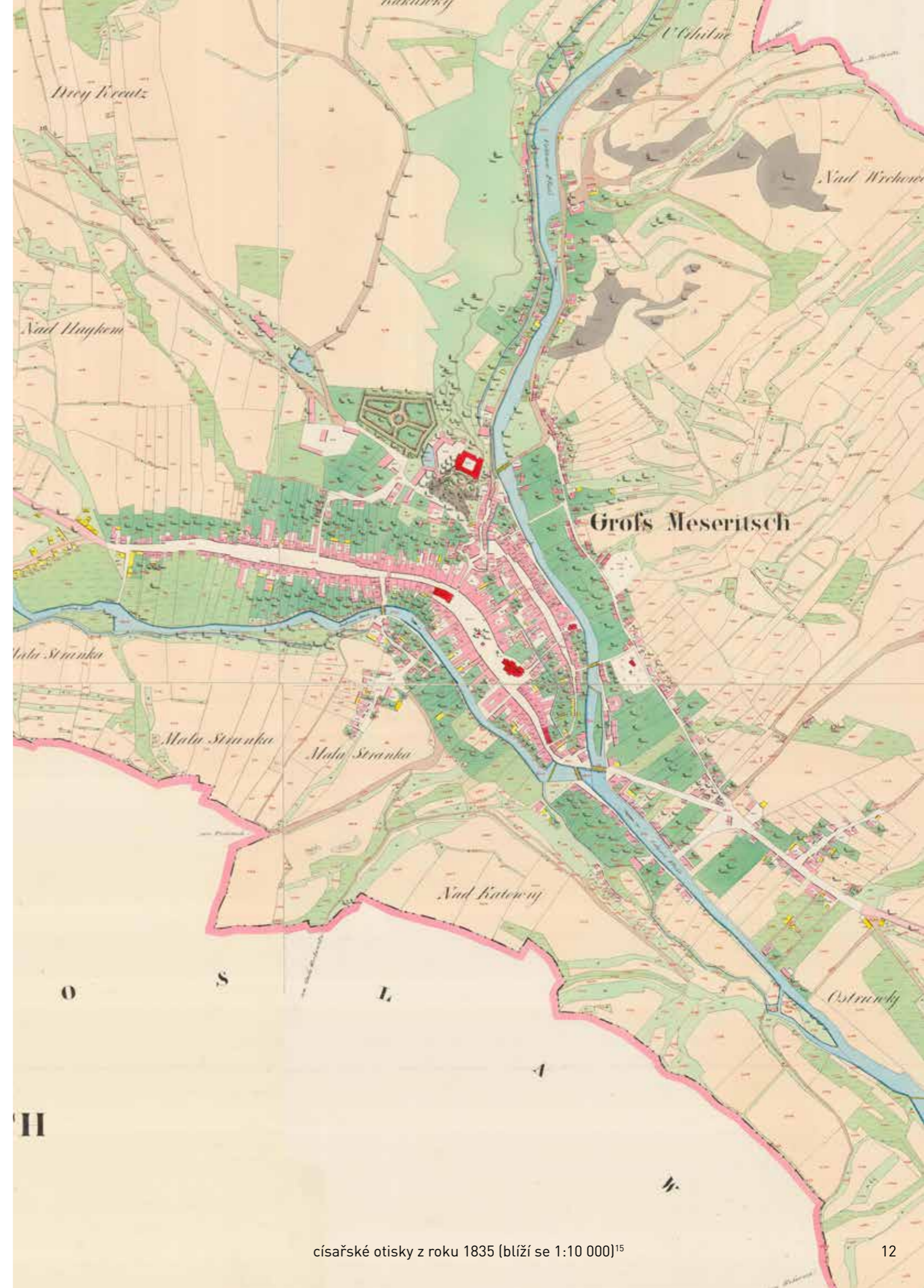
¹³ Povodí Moravy: VD Mostiště [online]. [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/vodni-dila/mostište/>

II. Analýza proudění vody a růstu města

„Město vzniklo na moravském podlesí bývalého pomezního hvozdu mezi Čechami a Moravou nad stokem dvou řek, Balinky a Oslavy; v kotlině, sevřeně na severozápadě kopcem sv. Anna (551 m) a U Třech křížů (539 m), na severovýchodě Vrchovcem (550 m), na východě Fajtovým kopcem (559 m) a kopcem s kótou 485 m a Čertovou skálou (465 m), na jihovýchodě nad nyníšším nádražním kopcem s kótou 486 m a na západě kopcem Hlinišť (504 m). Údolí táhnou se k severu, západu a jihovýchodu a tudy šly také podél řek staré přirozené cesty, které se stýkaly na jejich soutoku. Od 13. století nabývala postupně na významu komunikace mezi Jihlavou a Brnem a ta také ovlivnila půdorysné schéma vznikajícího sídliště, jež se posléze na počátku 15. století dotvořilo v poddanské město.“¹⁴

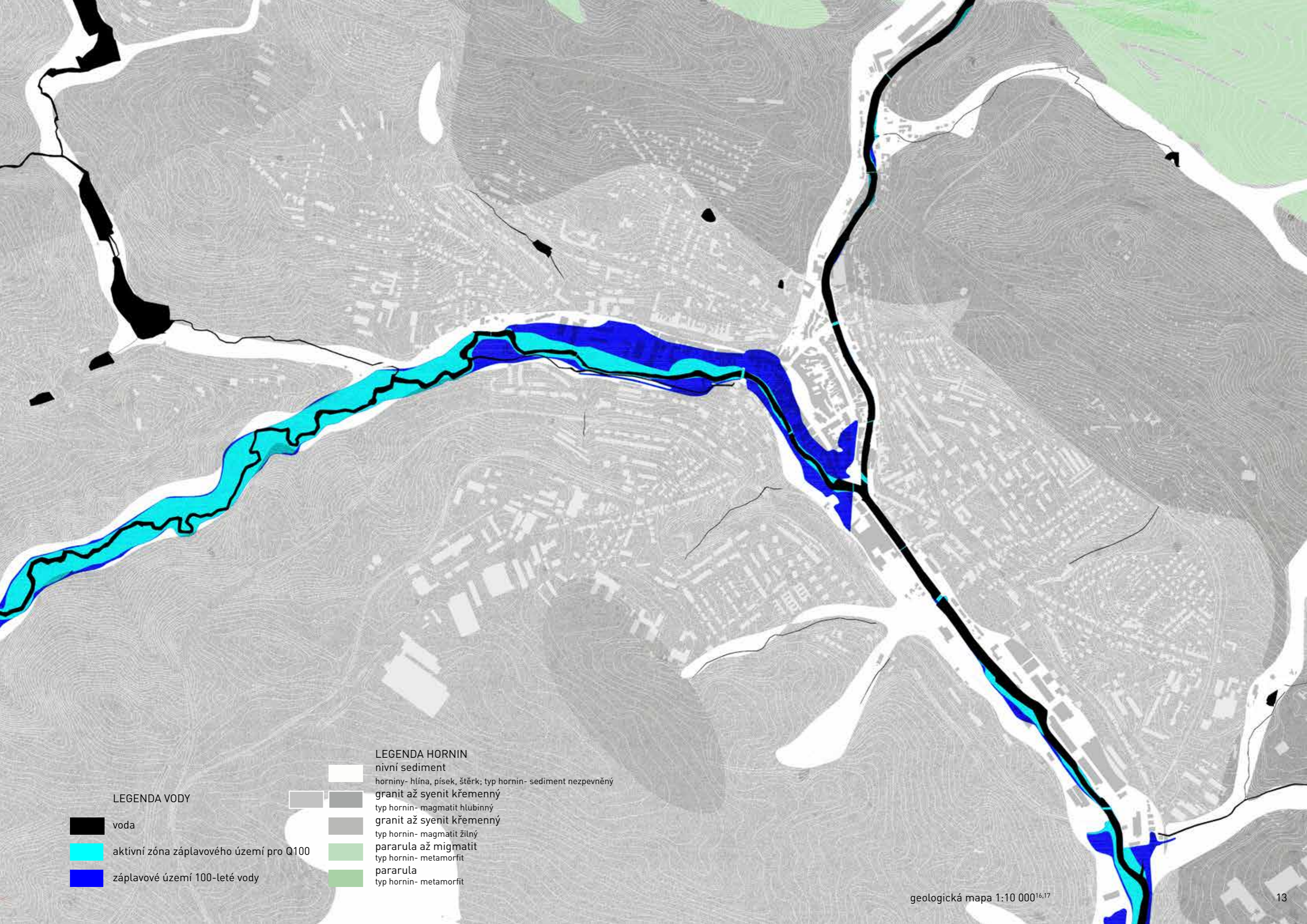
J. F. Svoboda

Dívám se na město jako na organismus, který vznikl v konkrétním místě. Na soutoku řek Oslavy a Balinky. Mezi kopci. Hledám provázanost proudění vody a proudění dějů, kolem kterých historicky vznikala hmota.

¹⁴ SVOBODA, J. F. *Velkomeziříčské pohledy. Příspěvek k soupisu moravských topografických pohledů*. Velké Meziříčí: Krajské muzeum, 1928.

¹⁵ Archivní mapy. *ÚSTŘEDNÍ ARCHIV ZEMĚMĚŘICTVÍ A KATASTRU (ÚAZK)* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>

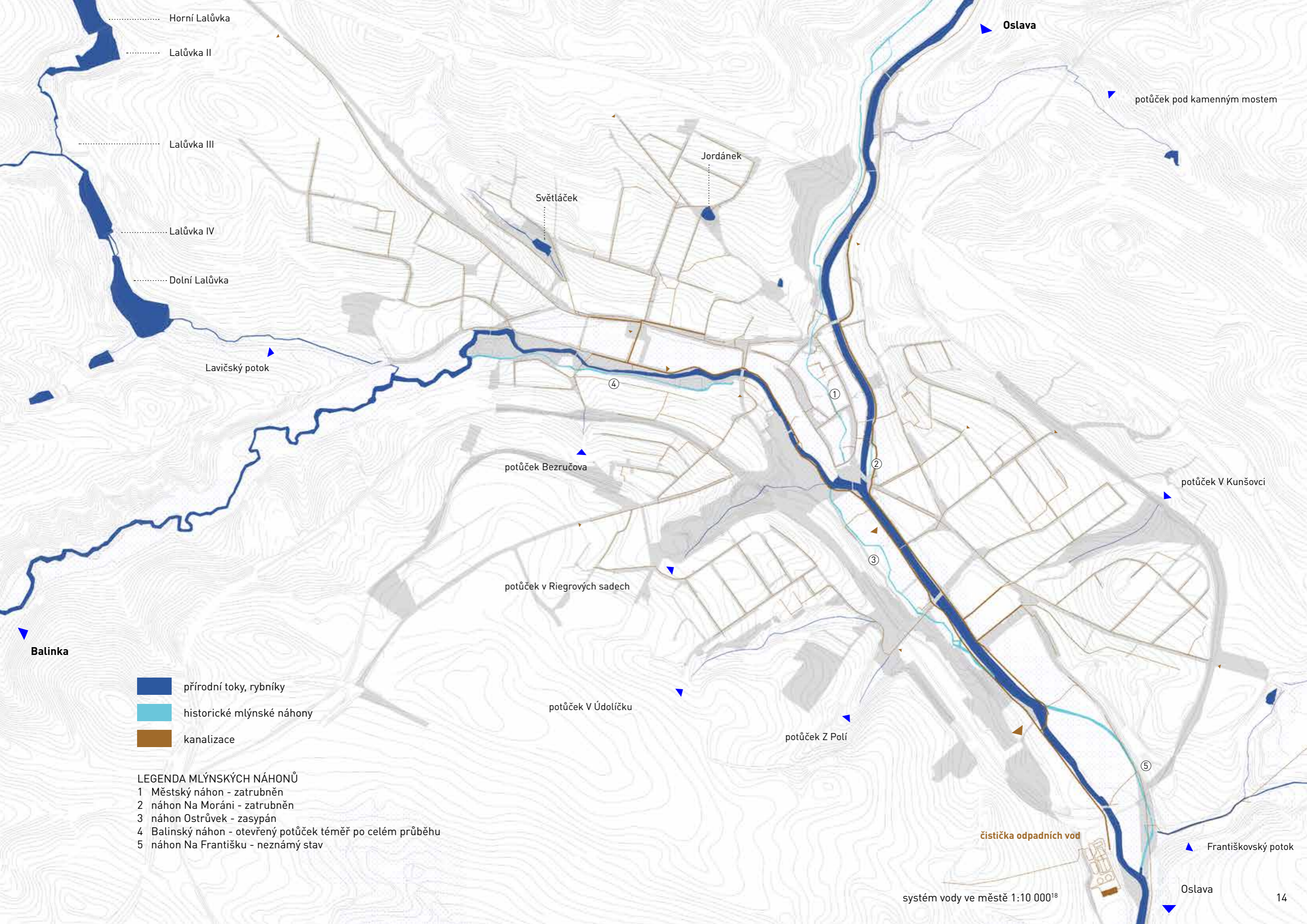

LEGENDA VODY

- voda
- aktivní zóna záplavového území pro Q100
- záplavové území 100-leté vody

LEGENDA HORNIN

- nivní sediment
- horniny- hlína, písek, štěrk; typ hornin- sediment nezpevněný
- granit až syenit křemenný
- typ hornin- magmatit hlubinný
- granit až syenit křemenný
- typ hornin- magmatit žilný
- pararula až migmatit
- typ hornin- metamorfít
- pararula
- typ hornin- metamorfít

Horní Lalůvka
Lalůvka II
Lalůvka III
Lalůvka IV
Dolní Lalůvka

Lavičský potok

Světláček
Jordánek

Oslava
potůček pod kamenným mostem

potůček Bezručova

potůček V Kunšovci

potůček v Riegrových sadech

Balinka

- přirodní toky, rybníky
- historické mlýnské náhony
- kanalizace

- LEGENDA MLÝNSKÝCH NÁHONŮ
- 1 Městský náhon - zatrubněn
  - 2 náhon Na Moráni - zatrubněn
  - 3 náhon Ostrůvek - zasypán
  - 4 Balinský náhon - otevřený potůček téměř po celém průběhu
  - 5 náhon Na Františku - neznámý stav

potůček v Údolíčku

potůček Z Polí

Čistička odpadních vod

Františkovský potok

systém vody ve městě 1:10 000¹⁸

Oslava

PROUDĚNÍ VODY

Řeky Oslava a Balinka se stíkají v údolí kopcovité krajiny Českomoravské vrchoviny.

Terén kolem řek je plochý, tvoří ho nivní sediment. Zde vznikalo v blízkosti vody město. Historická zástavba a mlýnské náhony sledovaly hranice nivy. Morfologie krajiny je charakteristická menšími údolími, kterými protékají drobné přítoky Oslavy a Balinky. Tyto potůčky jsou těžko čitelné z map, často nemají jména. Sledování jejich cest znamená chození blátem, prolézání křovím a hledání místa výtoku do řeky.

1928 regulace řek, provázáno s budováním nového kanalizačního systému

1960 vodní nádrž Mostišťe na řece Oslavě

2013 protipovodňové opatření

MLÝNSKÉ NÁHONY

Kouzlo umělých potůčků je v přivádění vody blíž k lidem. Jsou přirozenými hranicemi městských částí. Pomáhají chápat propojenost života města a vody.

Historické mlýnské náhony jsou dnes téměř zapomenutý rys systému vody. Jejich podoba je dobře čitelná z císařských otisků z roku 1835.

Náhon na řece Balince je dnes jediným zachovalým náhonem. Vytváří dlouhý úzký ostrov s tajemnou atmosférou. Vyšlapaná cestička a dřevěné posezení dokládají život místa.

Ostatní náhony jsou dnes zatrubněny pod povrchem ulic i domů. Fragmenty jejich průběhu jsou čitelné z katastrální mapy a z výkresu městské kanalizace.

KANALIZAČNÍ SÍŤ

Město je odkanalizováno jednotnou kanalizační sítí s páteřním sběračem - kmenovou stokou v dimenzi DN 500 - 1 200 mm.¹⁶

Systém kanalizace funguje v principu jako řeky. Na podélné páteřní linii se napojují drobnější příčné větve. Gravitační směr k řece a po proudu směrem z města.

Řeky jsou přirozenými sběrnými vodními tělesy. Propojenost řek a kanalizační sítě je vidět na mnoha vývodech do řeky, které jsou kryty plastovými klapkami. Umožňují vypouštění do řeky a nepouští vodu zpět do sítě. Balinku a Oslavu v části za soutokem místy lemují protipovodňové zdi. Opatření proti rozšiřování vody z řek do města je významný rys, který tvoří jejich městskou tvář.

1

2

3

4

1 cesta na přírodním ostrově, který tvoří Jelínkův náhon

2 vyústění potůčku z polí do řeky Oslavy

3 konstrukce, které doprovázejí Jelínkův náhon

4 potůček ve Zkratce

¹⁶ Česká geologická služba: *Mapová aplikace* [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=lokalizace&y=639300&x=1138200&s=1

¹⁷ *Prohlížečka záplavových území: Oddělení geografických informačních systémů a kartografie* [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/70/prohlizecka-zaplavovych-uzemi.html>

¹⁸ *Územní plán Velké Meziříčí*. In: Jihlava: URBANISTICKÉ STŘEDISKO JIHLAVA, 2009, ročník -, 24 - 38. originály císařských otisků, 1835, jsou v Okresním archivu ve Velkém Meziříčí

Orientační místa pro popisování Velkého Meziříčí

- 1 Staré město
- 2 Zámek a podzámčí
- 3 Židovské město
- 4 Horní město
- 5 Dolní město
- 6 Na Moráni
- 7 Bezděkov
- 8 Malá Stránka
- 9 Třebíčská ulice
- 10 Františkov
- 11 Karlov
- 12 sídliště Bezděkov
- 13 sídliště Bezručova
- 14 nové vlakové nádraží
- 15 sídliště Čechovy sady
- 16 Hliniště

- nejstarší středověké osídlení, 14. století
- předměstí - od středověku do 18. století
- továrny a nové čtvrti kolonií rodinných domů - průmyslová revoluce a 1. polovina 20. století
- socialistická výstavba - 2. polovina 20. století
- satelitní zástavba a velké objemy nebytových staveb - současnost

„Mezi pohledy velkomeziříčskými nenajdeme mnoho listů, které by měly větších uměleckých hodnot, zato jsou vesměs důležitým materiálem topografickým.“¹⁹

J. F. Svoboda

NEJSTARŠÍ STŘEDOVĚKÉ OSÍDLENÍ

1408 vznik plně institucionálního města²⁰

Domy vytváří kompaktní celek na břehu řeky. Veřejné prostory jsou rozšířeny místy na důležitých cestách, které vedly podél řek. Souvislá linie průčelí je obrácená do vnitřních veřejných prostorů. Směrem k řece míří zadní části domů. Vnitřní blok domů obsluhoval mlýnský náhon. Chráněné vnitřní jádro vyživovala okolní příroda. Město jako ohraničené místo v krajině.

PŘEDMĚSTÍ VZNIKAJÍCÍ OD STŘEDOVĚKU DO 18. STOLETÍ

Princip řek pokračuje v menších hmotách. Město se rozrůstá podél všech komunikací, zejména podél hlavní tepny mezi Jihlavou a Brnem. Domy se řadí podél cest a vytváří novou vrstvu, která je otočena průčelím k řekám.

„Malebná situeta města vyvrcholila v první polovině 19. století, jak ji zachycuje akvarel Burgerův. Malebnost pramení z odstupňování městské hmoty od hladiny řek a od bývalých hradeb až k oběma dominantám v městském pohledu.“²¹

J. F. Svoboda

PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE A ZAČÁTEK 20. STOLETÍ

Vznikající a rychle se rozvíjející průmysl rozrušil umělecky účinné odstupňování hmoty. Továrny a vlakové nádraží stanovily nové směry a tempo růstu města. Továrny nahrazovaly mlýny na březích řek. Město se rozrůstá o kolonie rodinných domů v nezastavěných prostorech mezi cestami. Nové sítě, které navazují na původní cesty. Tvořící silou je směr k nádraží nebo zdravá atmosféra domů v zahradách.

MODERNISTICKÁ VÝSTAVBA, 2. POLOVINA 20. STOLETÍ

Do siluety města vyrůstají solitérní věže sídlišť. Kontrast velké hmoty na rozlehlé rovině. Princip univerzální logiky. Rychlé a praktické řešení nadlokální otázky.

Významným zásahem na horizontu města je dálniční most.

SOUČASNÁ VÝSTAVBA

Město se rozrůstá podél důležitých cest a podle majetkových rezerv města. Hmoty domů stojí daleko od sebe. Vzniká rozlehlý, těžko srozumitelný prostor. Sám neví, kde začíná a končí. Individuálnost, která se obrací do sebe sama.

1 Burgerův akvarel, 1. polovina 19. století

2 fotografie centra města, 20. léta 20. století²²

¹⁹ SVOBODA, J. F. *Velkomeziříčské pohledy. Příspěvek k soupisu moravských topografických pohledů*. Velké Meziříčí: Krajinské muzeum, 1928.

²⁰ *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2008. ISBN 978-80-7275-075-7.

²¹ SVOBODA, J. F. *Velkomeziříčské pohledy. Příspěvek k soupisu moravských topografických pohledů*. Velké Meziříčí: Krajinské muzeum, 1928.

²² obrazový materiál poskytnut díky laskavé spolupráci s PhDr. Marií Ripperovou z Muzea Velkého Meziříčí

Nejstarší části města vznikaly v nejužším souladu s řekami. Voda ovlivňovala každodenní život města. Město bylo protkáno mlýnskými náhony, přes které vedly dnes zaniklé dřevěné lávky. Každé jarní tání zaplavilo město. Náměstí bylo navrženo ve spádu, aby voda odtekla.

„Pokud jde o soužití člověka s vodou, zásadní je, že ne každý dům měl studnu (na místě nemusel být pramen). Voda pro pití, mytí, praní apod. se tak původně brala z řeky (později z kašny, ale kdo byl blíže k řece, chodil tam). Koneckonců i vesnice vznikaly obvykle v údolí, kterým protékal potok – později z toho byly rybníky na návsi. V období od středověku až do 17. století vodní toky napomáhaly bezpečnosti – byly součástí obranného systému města. Důležité byly při likvidaci požárů, které v minulosti byly mnohem častější než dnes – stavby z hořlavého materiálu, šindelové střechy, otevřené komíny. Dále voda ovlivňovala spoustu řemesel – nejen mlýny, ale i valchy (v Meziříčí byli soukeníci), v určitém období to mohl být i hamr nebo prachárna. Ostatně mlýny nemlely jen obilí, ale i slad k výrobě piva. Dostatek vody byl podmínkou i pro koželužny (Jelínek) nebo barvíře. Určitě bych zmínila také mosty – přes obě řeky jich existovala celá řada, přes řeku Balinku to byly i mosty soukromé, které (po zrušení obranné funkce hradeb) vedly na zahrady jednotlivých subjektů umístěné za řekou (fara, Jelínek, luteránské gymnázium – pivovar, některé domy v Komenského ulici). Při jarním tání nebo jako důsledek přívalových srážek následovaly povodně, které rovněž ovlivnily život (a často i rozmístění domů) ve městě.“²³

PhDr. Marie Ripperová, historik Muzea Velké Meziříčí

- 1 plovárna Riviera na náhonu na řece Balince
- 2 zaniklé dřevěné lávky přes mlýnské náhony
- 3 obyvatelé Židovského města při úklidu po záplavě²⁴

²³ pojmenování soužití lidí a vody paní PhDr. Marií Ripperovou

²⁴ obrazový materiál poskytnut díky laskavé spolupráci s PhDr. Marií Ripperovou z Muzea ve Velkém Meziříčí

SCHWARZPLAN
Mapa ukazuje hmotu současného města.

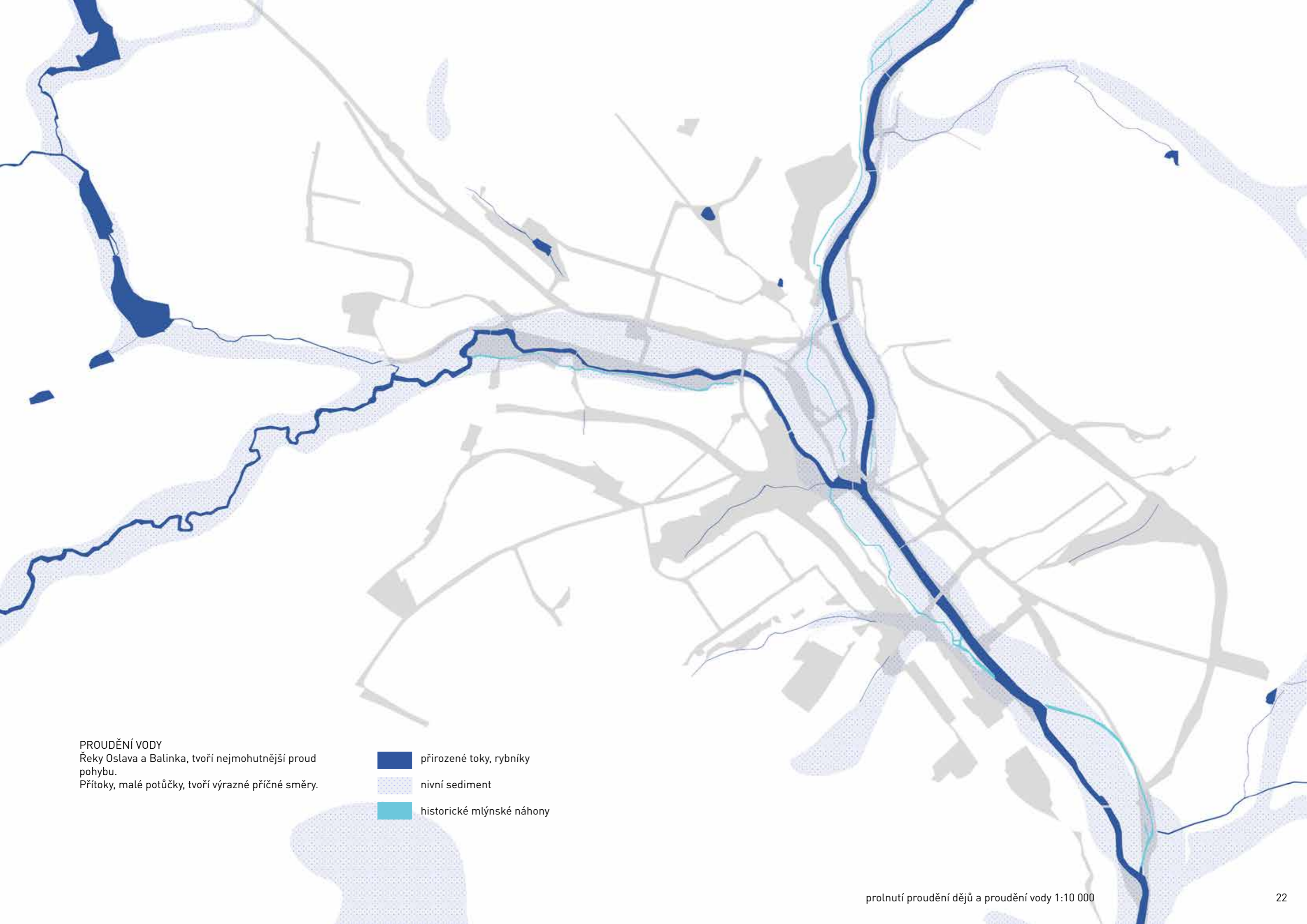

ABSTRAKCE PROSTORU

Pro pochopení proudění dějů ve městě pracuji s abstrahovanou formou veřejného prostoru, který vymezují urbánní bloky a urbánní oblasti.

Podélnost. Směr řeky, vrstevnic.
Příčnost, směr přítoků, spádnic k hlavnímu údolí.
Logika daná přírodními principy, čitelná z historického města. Obraz přírodního
místa v lidské hmotě.

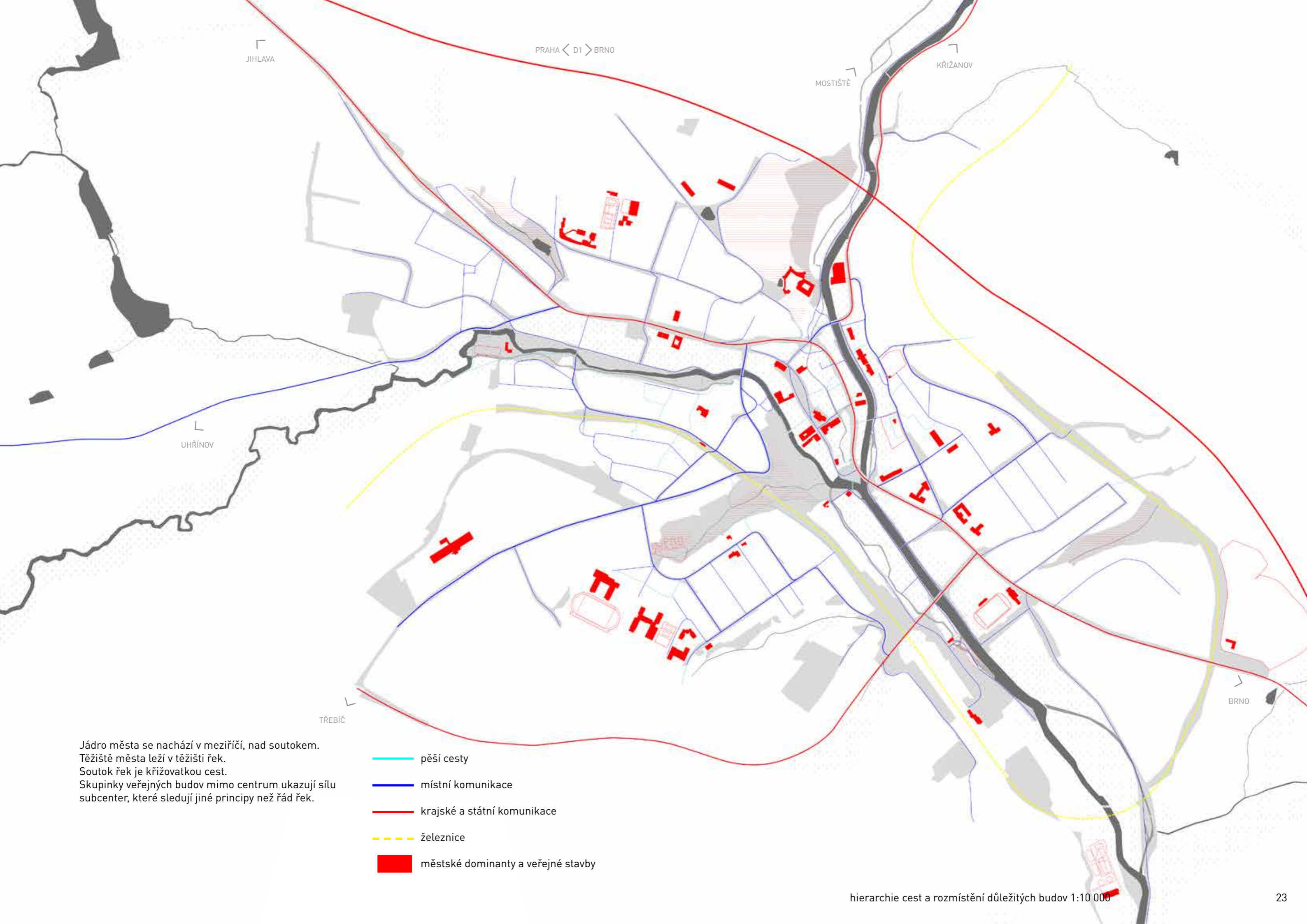

PROUDĚNÍ VODY

Řeky Oslava a Balinka, tvoří nejmohutnější proud pohybu.

Přítoky, malé potůčky, tvoří výrazné příčné směry.

- přirozené toky, rybníky
- nivní sediment
- historické mlýnské náhony

JIHLAVA

PRAHA < D1 > BRNO

MOSTIŠTĚ

KŘÍŽANOV

UHŘETOV

TŘEBÍČ

BRNO

Jádro města se nachází v meziříčí, nad soutokem.
 Těžiště města leží v těžišti řek.
 Soutok řek je křižovatkou cest.
 Skupinky veřejných budov mimo centrum ukazují sílu
 subcenter, které sledují jiné principy než řád řek.

- pěší cesty
- místní komunikace
- krajské a státní komunikace
- železnice
- městské dominanty a veřejné stavby

III. Prolnutí proudění: urbanistický návrh cest

KONCEPT

Řeky a morfologie terénu historicky určily podobu veřejného prostoru historického města. Místa a části města měly srozumitelný vztah k přírodnímu řádu.

Chápu řeku jako obraz identity místa. Jako přirozený kód ke čtení města. Takové porozumění však není otázkou jednorázového prozření. Nedá se jednoduše ukázat nebo vysvětlit. Vzniká dlouhodobější konfrontací, jednotlivými zkušenostmi a vnímáním.

Urbanistický návrh cest se zaměřuje na hustší prolnutí sítě vody a sítě cest. Řeky protékají místy s rozdílnou atmosférou a propojují je mezi sebou. Každé setkání s řekou, je cestou k vnímání řek v každodenním životě. Prostor řek jako veřejný prostor Velkého Meziříčí.

PRINCIPY NÁVRHU

1_ člověk k řece

integrace řeky novými lávkami

vytvoření nových urbanistických propojení pomocí řeky na centrum města

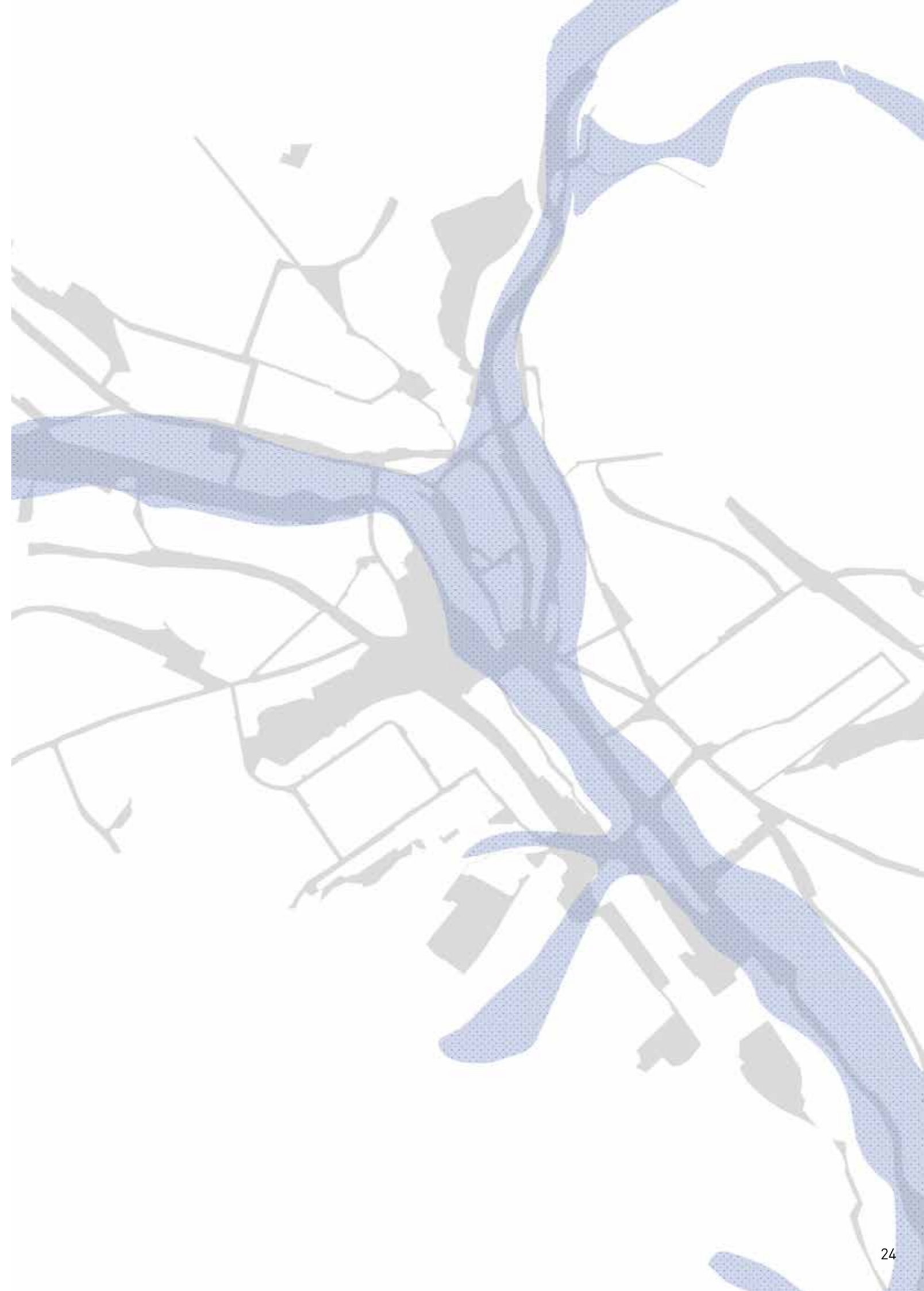
posílení pěšího pohybu a cyklistiky

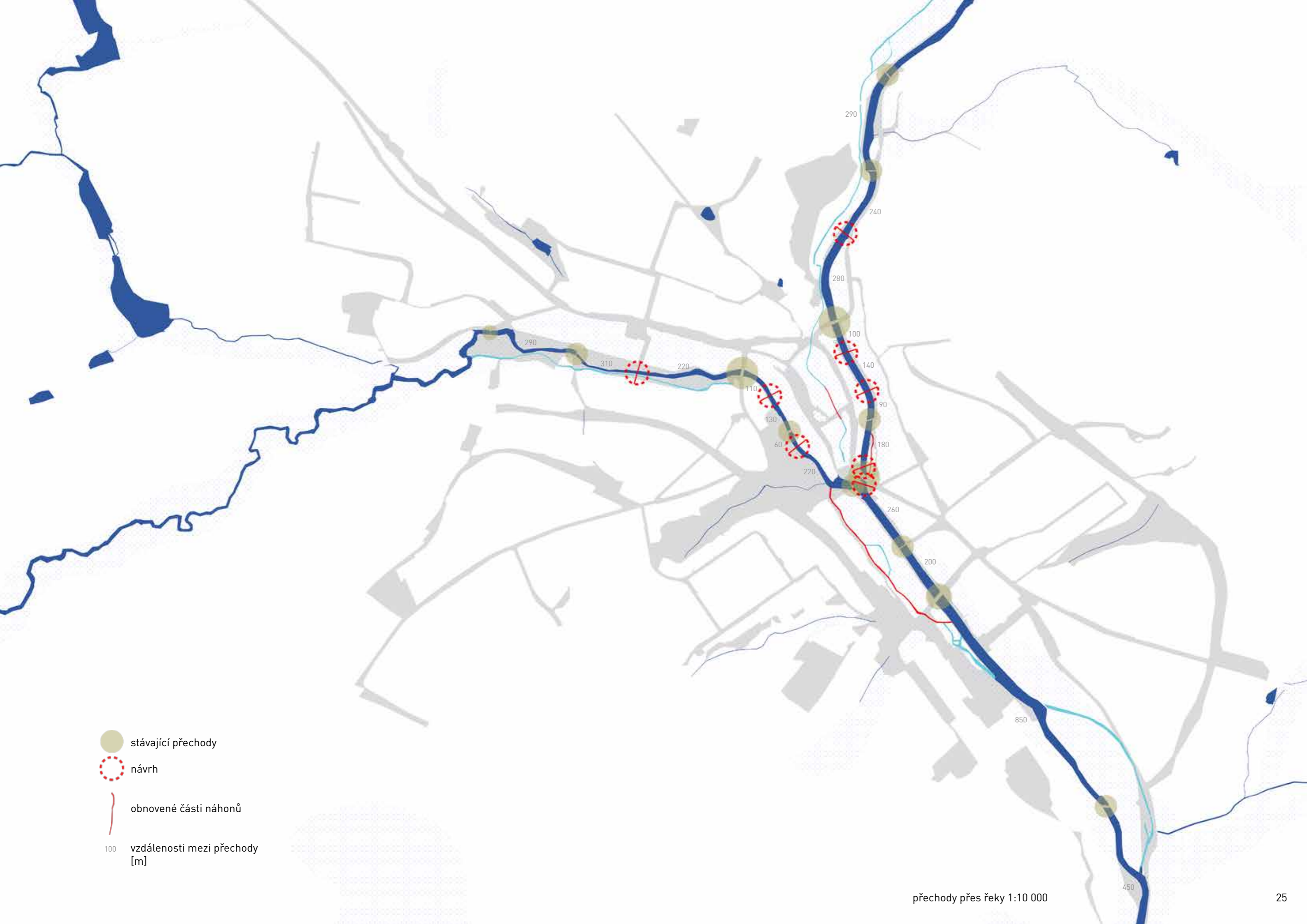
cesty podél malých potůčků

2_ řeka k člověku

odhalení tajemství míst neviditelné sítě vody ve městě, bývalých mlýnských náhonů

místo rozlivu, rozbití pevného koryta řeky

- stávající přechody
- návrh
- obnovené části náhonů
- 100 — vzdálenosti mezi přechody [m]

LEGENDA MÍST NÁVRHU

- 1 lávka na přírodní ostrov a cesta podél náhonu
- 2 Malostránská lávka
- 3 Příčná lávka
- 4 louka rozlivu
- 5 Dolnoměstská lávka
- 6 lávka Na Ostrov
- 7 lávka Židů
- 8 lávka U Polikliniky
- 9 průchod Obecníkem
- 10 zkratky v Riegrových sadech
- 11 cesta ze sídliště k řece
- 12 nový prostup blokem u řeky
- 13 cesta podél potůčku v údolíčku
- 14 cesta z města do přírody
- 15 Vrchovecká lávka

- stávající cesty
— návrh cest

1 LÁVKA NA PŘÍRODNÍ OSTROV A CESTA PODÉL NÁHONU

pěší lávka a nezpevněné cesty na ostrově
přírodní místo, místo volného času, sportu, procházek se psy
- v širším měřítku navazuje přechod řeky na příčný směr na hranici středověkého Horního Města a přibližuje přírodní místo u řeky sídlišti na Bezručově
- v užším měřítku vede lávka na podélný ostrov, který vytvořil Balinský náhon, je průchozí pěšinkou a nachází se tu posezení pod skálou

2 MALOSTRÁNSKÁ LÁVKA

pěší lávka
městské, klidné místo, lokálnost, úzké cesty
- v širším měřítku prodlužuje historický směr na Třebíč
- v užším měřítku slouží jako lávka pro Malou Stránku, která zkracuje docházkovou vzdálenost do centra, s tím souvisí navrhovaný průchod veřeným kulturním domem, který by mohl v časově omezených dobách sloužit pro zkrácení cesty

3 PŘÍČNÁ LÁVKA

pěší lávka
důstojné místo u jedné z městských dominant
- v širším měřítku navazuje lávka na nejzřetelnější příčný směr procházející centrem města, směr, na kterém leží více významných budov; a také nově tvoří nejkratší cestu do centra ze sídliště Čechovy sady
- v užším měřítku slouží jako propojení nově navržených cest a bydlení na západním břehu a umožňuje průchod přes zahradu Luteránského gymnázia

4 LOUKA ROZLIVU

pěší cesta a cyklostezka, obousměrná komunikace pro auta
rozlehlá plocha na místě zbořenistě Jelínkovy koželužny v přímém kontaktu s centrem na druhém břehu Balinky
- v širším měřítku jde o propojení Dolního města a Malé Stránky podél řek a v příčném směru navazuje na údolí Riegrových sadů, kudy míří do centra lidé ze sídliště Čechovy sady i z Bezručovy; je to místo, kde se voda rozlévá z pevného koryta a část jí zůstává ve městě
- v užším měřítku slouží jako měkká louka rozlivu, kterou procházejí úzké linky zpevněných cest

5 DOLNOMĚSTSKÁ LÁVKA

pěší lávka
místo soutoku, důležitý veřejný prostor, kde se setkává historický i přírodní význam
- v širším měřítku se lávka nachází v místě původní historické cesty, která vedla z centra na Brno
- v užším měřítku navazuje lávka na historickou geometrii tvrdého městského prostoru soutoku, snaží se obnovit život a proudění lidí v místě soutoku řek

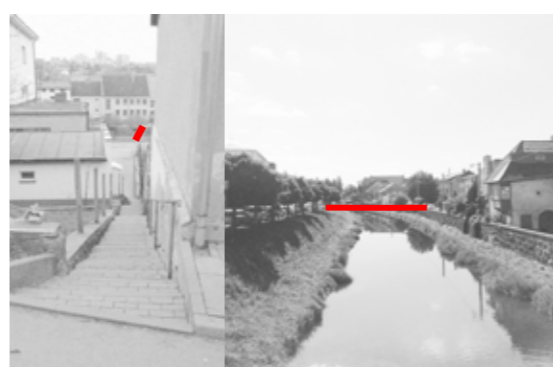
6 OSTROVNÍ LÁVKA A MORÁŇSKÝ OSTROV

pěší lávka a park na ostrově
úzká lávka a parkový ostrov v rušném místě křižovatky na soutoku
- v širším měřítku návrh obnovuje nejmenší ostrov ve Velkém Meziříčí, který vychází z historické situace
- v užším měřítku vzniká úzká lávka na ostrov s parkem, který vytvořil Moráňský náhon

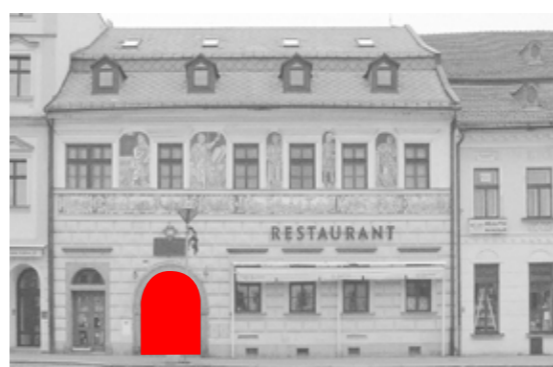
7 LÁVKA ŽIDŮ

pěší lávka
malebné historické místo procházek a krmení kačen
- v širším měřítku navazuje lávka na nejvýznamnější příčnou osu procházející centrem (viz 3 Příčná lávka), slouží jako alternativa ke stávající frekventované Moráňské lávce při cestě do centra ze sídliště Bezděkov
- v užším měřítku propojuje lávka významné budovy na vnějším břehu s centrem města

8 LÁVKA U POLIKLINIKY

pěší lávka
místo mezi velkými budovami, Polikliniky a Základní umělecké školy, a hustou zástavbou Židovského města
- v širším měřítku zlepšuje lávka napojení celoměstsky důležitých domů s centrem
- v užším měřítku navazuje cesta na úzké schody, které vedou z Bezděkova k řece, a na druhé straně na průjezd v řadě domů židovského města

9 PRŮCHOD OBECNÍKEM

pěší průchod, časově omezeno
jedna z městských ikonických staveb, ve které se nachází restaurace, kavárna a bar
- v širším měřítku cesty propojují Staré a Židovské město, příčný průchod centrem
- v užším měřítku jde o zprůchodnění zadní zahrádky restaurace, která sousedí s přístupným prostorem na druhé straně

10 ZKRATKY V RIEGROVÝCH SADECH

pěší, nezpevněné cesty
průchozí přírodní místo, údolí, kterým teče potůček
- v širším měřítku se doplnění cest snaží posílit pěší napojení sídliště na centrum
- v užším měřítku vytváří zásah příčná napojení a propojení stávajících páteřních cest

11 CESTA ZE SÍDLIŠTĚ K ŘECE

pěší cesta
prostředí postmoderního sídliště Čechovy sady
 - v širším měřítku je cesta pokračováním průběžné ulice v půdorysu sídliště Čechovy sady a vytváří alternativu pěší dostupnosti centra
 - v užším měřítku vede cesta lávkou přes železniční trať a ústí u katovny

12 PRŮCHOD AGROMOTOREM

pěší průchod
promenáda kolem řeky, místo procházek
 - v širším měřítku průchod navazuje na lávku a vytváří tak alternativní spojnicí Čechových sadů a sídliště na Bezděkově
 - v užším měřítku se jedná o nezastavěný okrajový pás pozemku areálu Agromotoru, který by mohl sloužit k lepší prostrupnosti velkého bloku u řeky

13 CESTA PODÉL POTŮČKU V ÚDOLÍČKU

nezpevněná cesta
zarostlá divočina, potůček, občas vyšlapaná cestička
 - v širším měřítku se jedná o přiblížení přirozeného fenoménu drobných potůčků ve Velkém Meziříčí
 - v užším měřítku se jedná o prodloužení některých slepých ulic a napojení sídliště Čechovy sady na přírodní místo

14 CESTA DO PŘÍRODY

pěší průchod, cyklostezka
tiché přírodní místo, dnes neprůchozí kvůli oplotnění soukromých pozemků
 - v širším měřítku se jedná o naplnění myšlenky řeky jako prostupného veřejného prostoru
 - v užším měřítku jde o klidnou a logickou možnost cesty do přírodního Nesměřského údolí

15 VRCHOVECKÁ LÁVKA

pěší lávka
místo cyklistů a hokejistů, místo sportu na okraji města
 - v širším měřítku se jedná o dopnění rytmu přechodů přes řeku, propojení podélně fungujících svébytných břehů
 - v užším měřítku zlepšuje lávka integraci Zimního stadionu a umožňuje alternativu cesty z Bezděkova na cyklostezku na pravém břehu

MĚSTSKÝ NÁHON

ulice Rozkoš, místo v centru na rozhraní Starého a Židovského města
 - historický náhon, který vedl centrem města, je dnes zatrubněn, čitelný z katastru nemovitostí a výkresu kanalizace
 - návrh rozkrývá část náhonu do podoby městského umělého koryta ve veřejném prostoru

NÁHON NA MORÁNI

místo středověko předměstí Na Moráni, zastavěné objektem s nebytovou funkcí
 - historický náhon je dnes zatrubněn, v katastru nemovitostí je stále veden jako umělé koryto
 - návrh rozkrývá celý průběh historického náhonu do podoby městského umělého koryta na rozhraní domů a parkového ostrova

NÁHON OSTRŮVEK

zadní ulička u katovny, klidná cesta
 - historický náhon je dnes zasypan, v katastru nemovitostí jsou stále patrné fragmenty jeho průběhu
 - odkrytí historického náhonu do podoby městského umělého koryta

Náhon by v případě záplavy byly uzavírány mobilním protipovodňovým opatřením.

Analýzu Space syntax využívá návrh jako kontrolní metodu. Ukazuje potenciál využití navržených cest, zejména v centru, a prokrvení stávající sítě.

Městský náhon

④

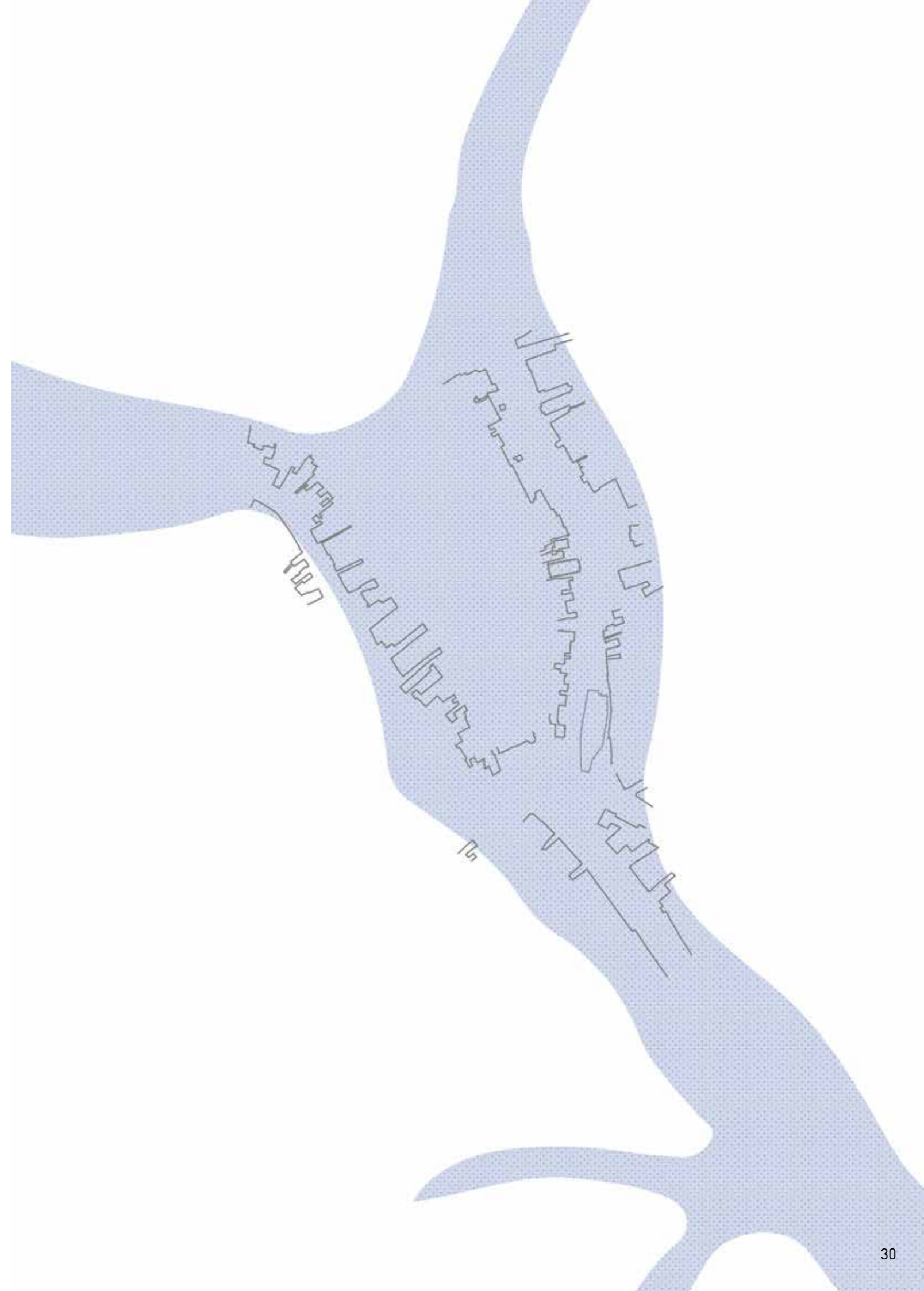
①

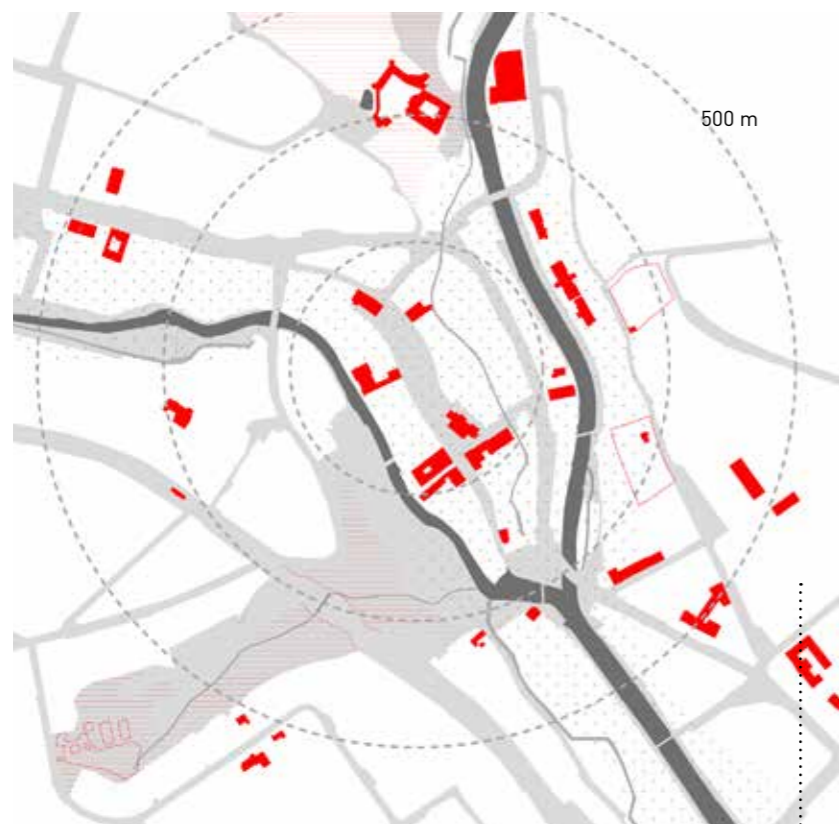
IV. Místo jako součást celku: urbanistický návrh hmot

Urbanistický návrh hmot navazuje na stavění, které vycházelo ze soužití s řekami. Zabývá se nábřežím okolo historického centra města. Identický prostor v centru je chápán jako místo reprezentace souvztažnosti k řece. Geometrie prostoru vymezuje děje ve veřejném prostoru. Vznikající hmoty doplňují prostor řeky. Vytváří *body*, které jsou cílem samy osobě. *Linie*, prostor, který směřuje. *Rozptyl*, mnohosměrnost.²⁵

Navrhuji veřejné i soukromé stavby. Knihovnu, která se nachází v současnosti v budově bývalé školky mimo centrum. Galerii, která se ve Velkém Meziříčí se nenachází. Ostatními hmotami jsou převážně stavby pro bydlení. Řeka je osa prostoru. Linie, na kterou se navlékají různé atmosféry. Návrh hmot pojímá venek jako veřejný vnitřek. Jako společný prostor města, který je identickým místem Velkého Meziříčí, města mezi řekami.

²⁵ JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu. Praha: Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-260-9558-3.

DOSTUPNOST Z CENTRA

ANALÝZA FRONT BACK

— ČELNÍ FASÁDA
— ZADNÍ FASÁDA

MĚSTSKÁ KNIHOVNA
- v budově bývalé školky
- prostředí sídliště

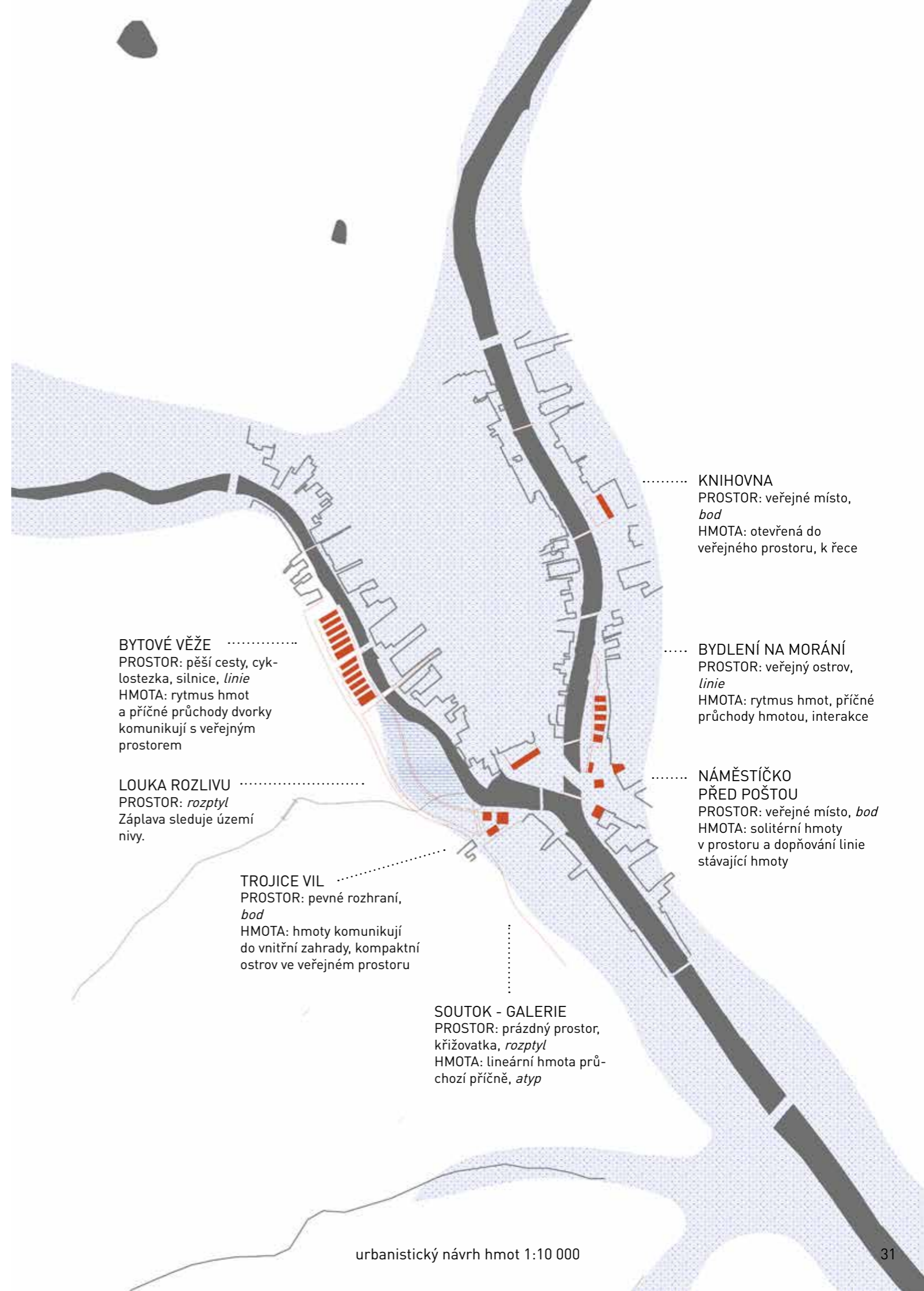
NÁMĚSTÍ
centrální veřejný prostor

MĚŘÍTKO
UZAVŘENÉHO
MĚSTA

DIMENZE PROSTORU ŘEKY

BYTOVÉ VĚŽE
PROSTOR: pěší cesty, cyklostezka, silnice, *linie*
HMOTA: rytmus hmot a příčné průchody dvorky komunikují s veřejným prostorem

LOUKA ROZLIVU
PROSTOR: *rozptyl*
Záplava sleduje území nivy.

TROJICE VIL
PROSTOR: pevné rozhraní, *bod*
HMOTA: hmoty komunikují do vnitřní zahrady, kompaktní ostrov ve veřejném prostoru

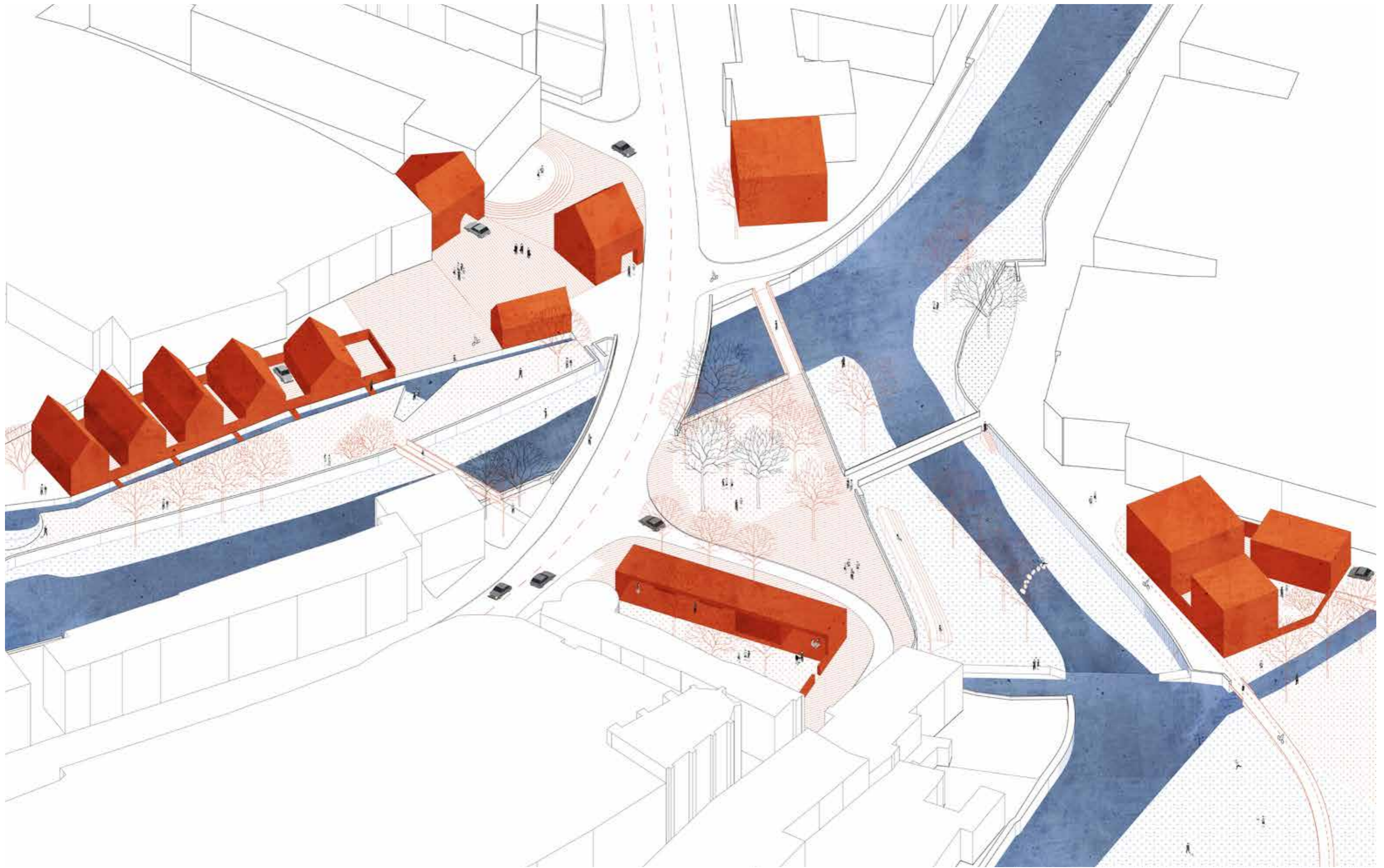
SOUTOK - GALERIE
PROSTOR: prázdný prostor, křižovatka, *rozptyl*
HMOTA: lineární hmota průchází příčně, *atyp*

KNIHOVNA
PROSTOR: veřejné místo, *bod*
HMOTA: otevřená do veřejného prostoru, k řece

BYDLENÍ NA MORÁNÍ
PROSTOR: veřejný ostrov, *linie*
HMOTA: rytmus hmot, příčné průchody hmotou, interakce

NÁMĚSTÍČKO PŘED POŠTOU
PROSTOR: veřejné místo, *bod*
HMOTA: solitérní hmoty v prostoru a dopňování *linie* stávající hmoty

SOUTOK

V HISTORII zastavěné místo, stál tu mlýn u ústí náhonu, ze špičky soutoku vedla cesta na Brno

DNES nezastavěné místo s opuštěnými parčíky

Soutok je nejsilnější místo na řekách. Neopakovatelné. Křižovatka vod i cest. Otevřené místo přístupné různými směry.

Na jedinečné místo navrhuji atypickou funkci domu, galerii. Je to podélná hmota, která stojí před fragmentem hradby. Chová se jako rám průhledů. Směrem k baště ohraničuje zahradu soch. Fragment hradby je zdí zahrady i sochou. Na druhé straně se otevírá prostor k soutoku. Přístupný různými směry. Tři lávky, jeden most. Stávající lávka na jih a dvě navržené, Dolno-městská a Moráňská.

Seskupení stromů uprostřed volného prostoru navazuje na stávající situaci. Člení prostor, nenarušuje přístupnost.

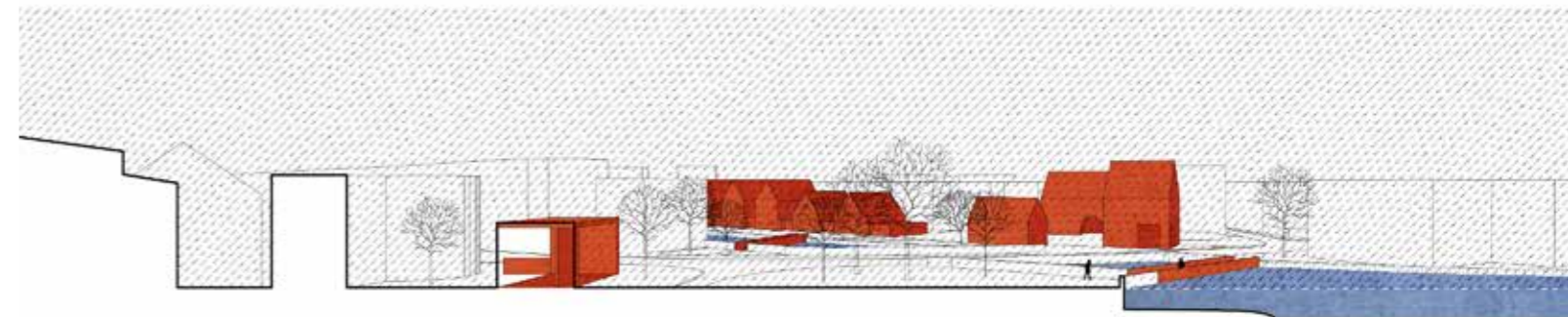
Navrhuji nové možnosti, jak sestoupit k vodě. Cesta vede podél obnoveného náhonu. Nebo po schodech z lávky. Z jednoho na druhý břeh lze přeskákat po kamenech.

Do trávy umísťuji betonové stupně na sezení. Tvrdá socha postavená v měkku. Budou obrůstat rostlinami a voda je neodnese. Zarůstání místa podpořuji i výsadbou stromů podél Balinky.

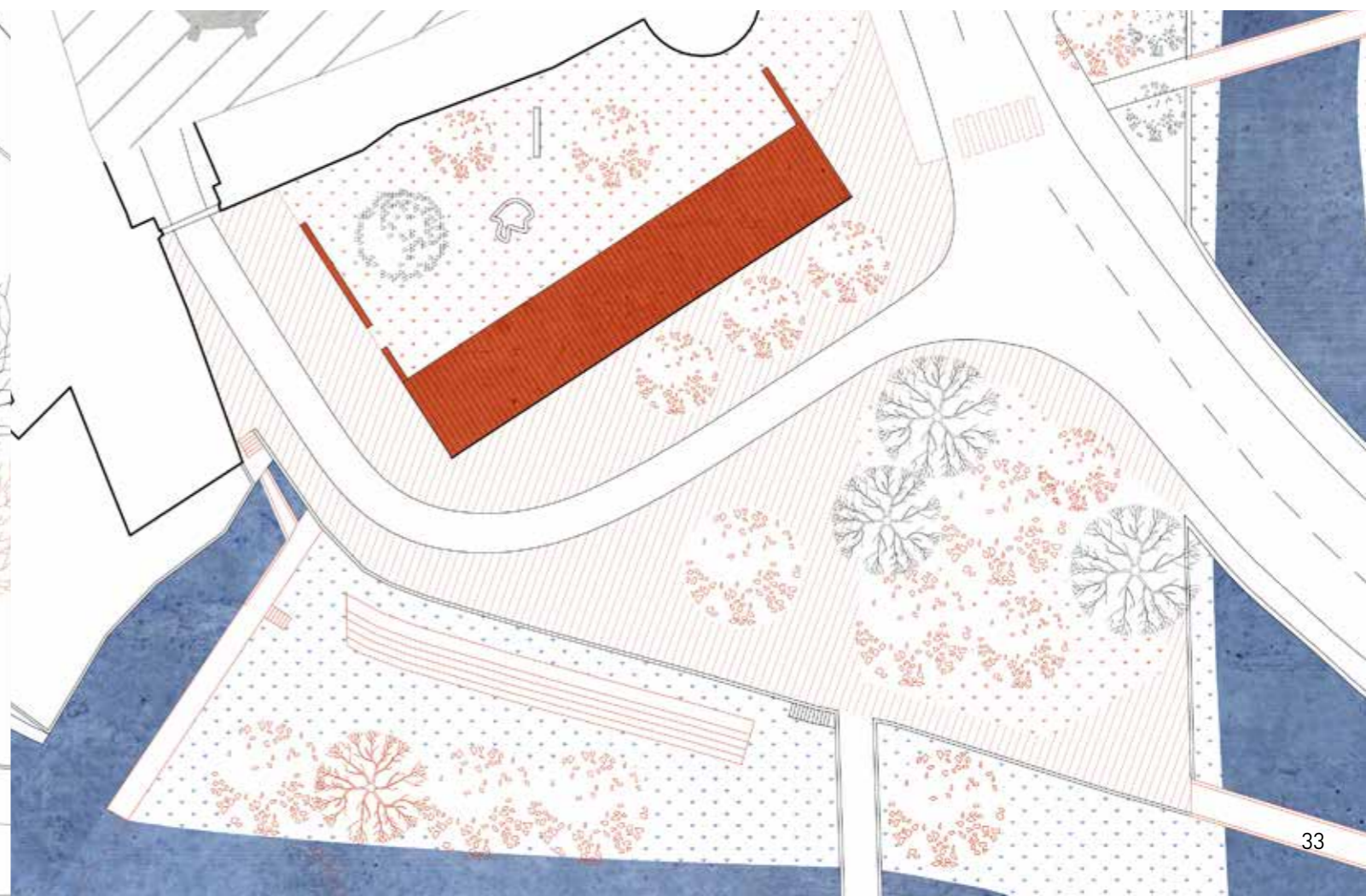
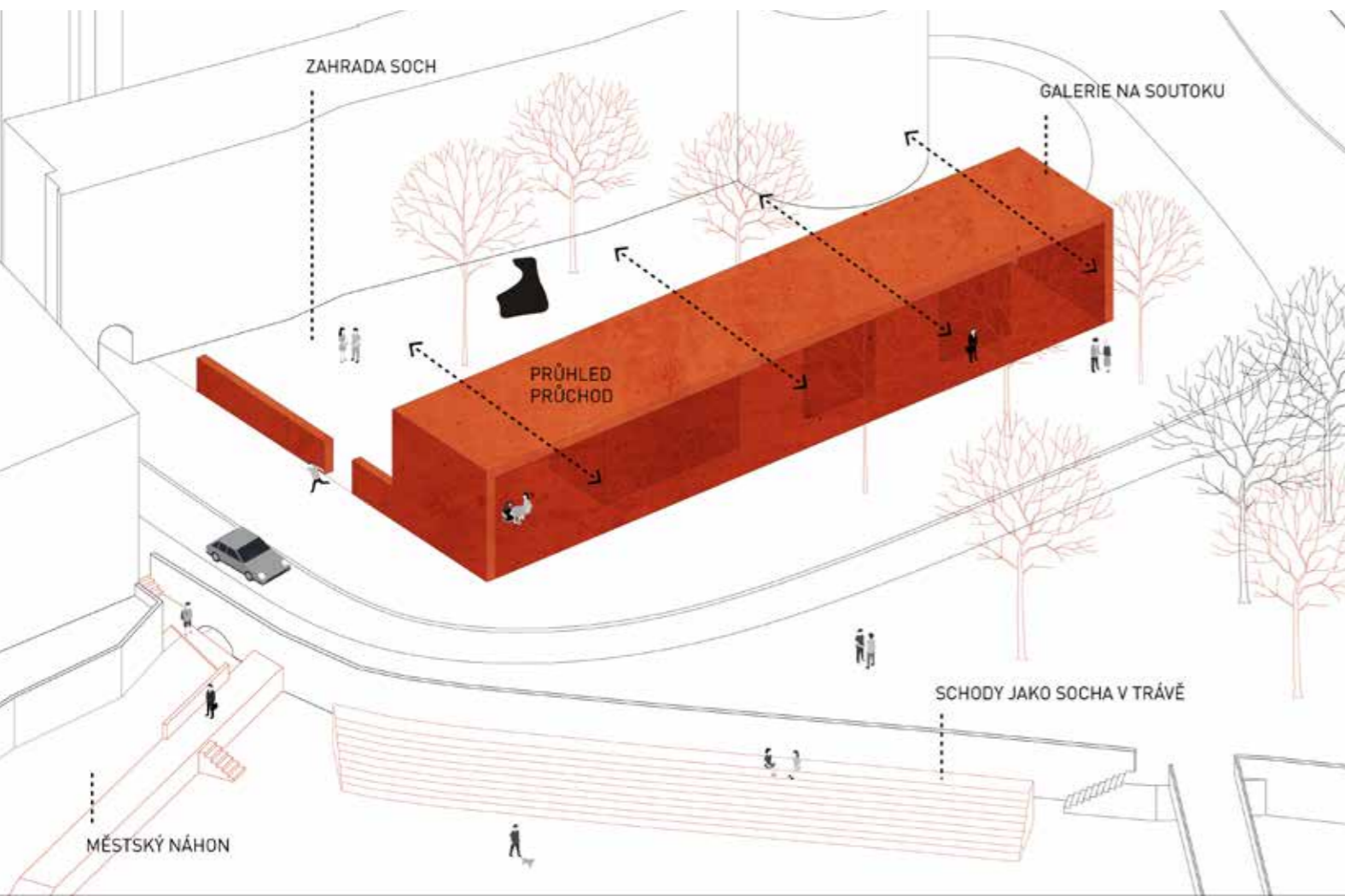
SCÉNÁŘ KLIDNÁ VODA

SCÉNÁŘ ZÁPLAVA

PŘÍČNÉ ŘEZY 1:500
SITUACE 1:500

BYTOVÉ VĚŽE

V HISTORII *soukromé zahrady velkých domů na náměstí, ke kterým vedly dřevěné lávky přes Balinku*

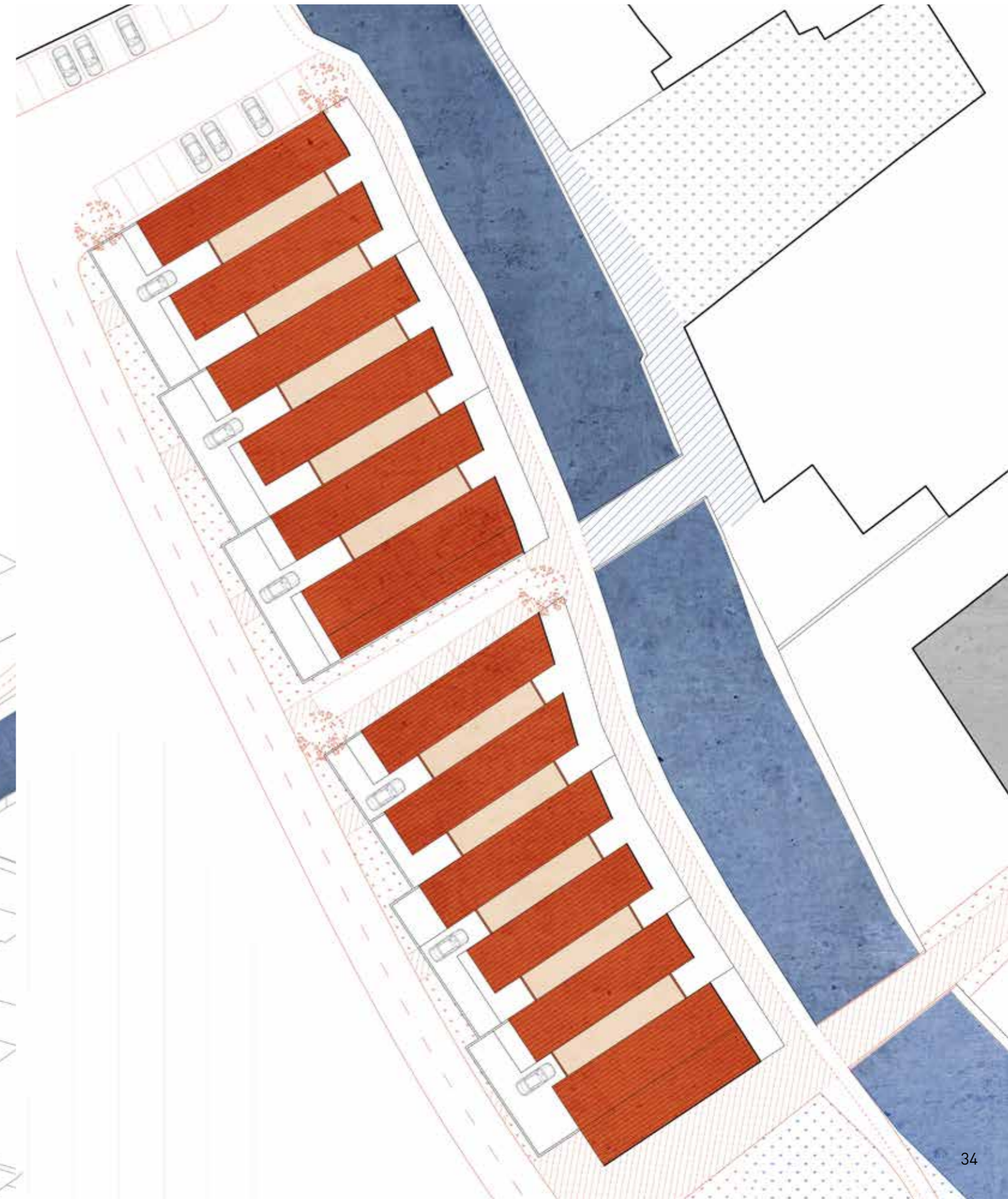
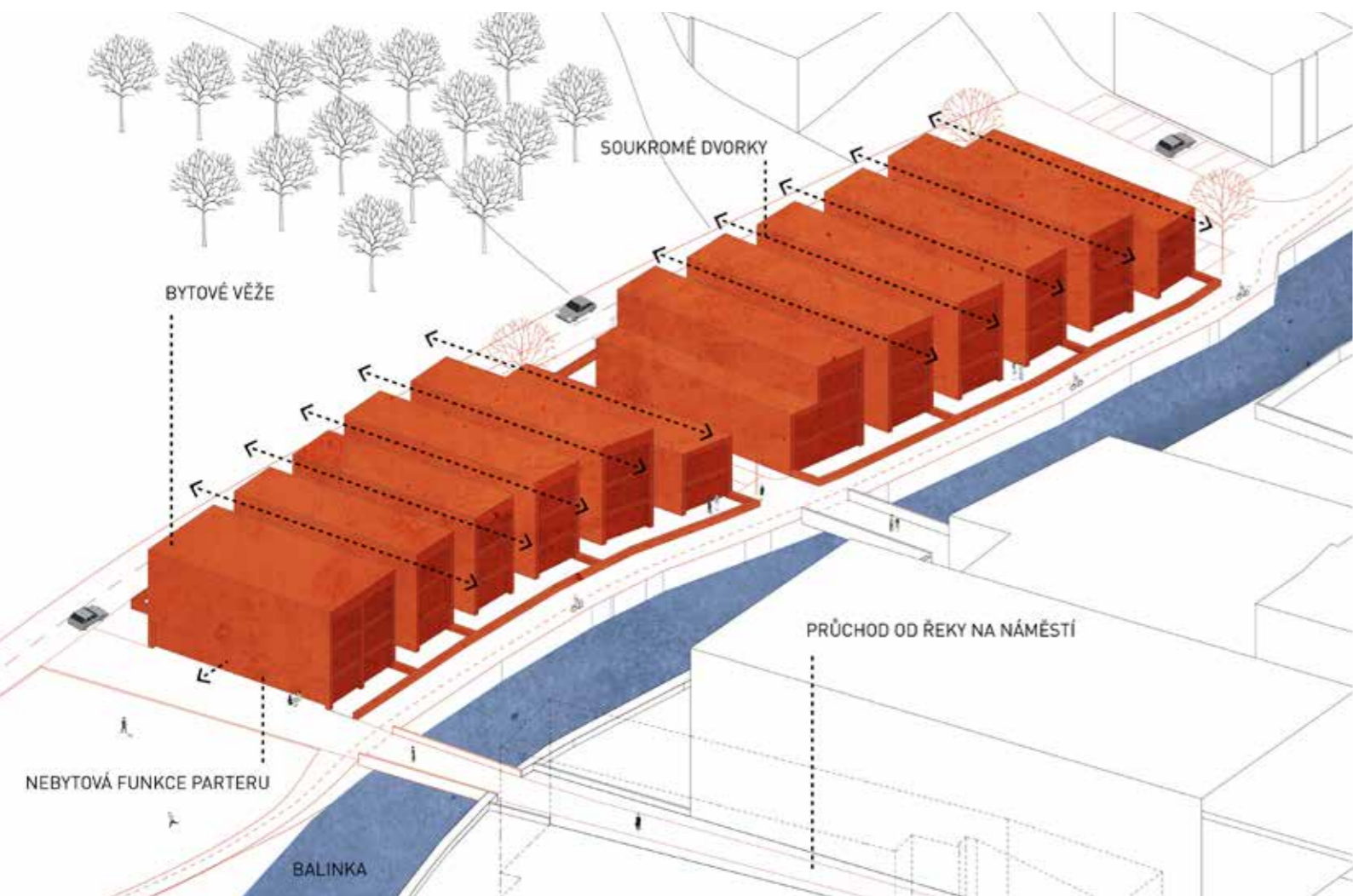
DNES *nezastavěné místo, nevyužívané, zbořeniště, zaparkovaná auta*

Bydlení na rozhraní města a parku. Bydlení u řeky, v sousedství centra. Dva bloky 25 x 50 m členěné rytmem přechodů přes řeku. Dvou- až třípodlažní úzké hmoty. Otáčí se k řece. Rytmus hmoty a prostoru, plna a prázdna, domu a dvorku. Světlo a dojem stoupajícího terénu je průhledy zpřítomněn u řeky. Princip příčné orientace směrem k řece vychází z historické parcelace.

Hmota vzniká na nezastavěném území, má kompaktní, jasně ohraničený tvar. Je to městská hmota postavená do přírodná. Výškově harmonizuje s horizontem domů města. Hmoty u vnitřní uličky a na severním konci klesají. Naopak nejjižnější dům, v poloze u honosného luteránského gymnázia, graduje do většího objemu a v parteru je nebytová funkce.

Podél řeky vede promenáda. Domy se k ní obracejí hlavními vstupy a předzahradami. Vjezd pro auta je ze zadní strany. Blok je přístupný skrz společné dvorky.

Jedná se o malé bytové domy. Prostor je prosvětlen ze západu i východu.

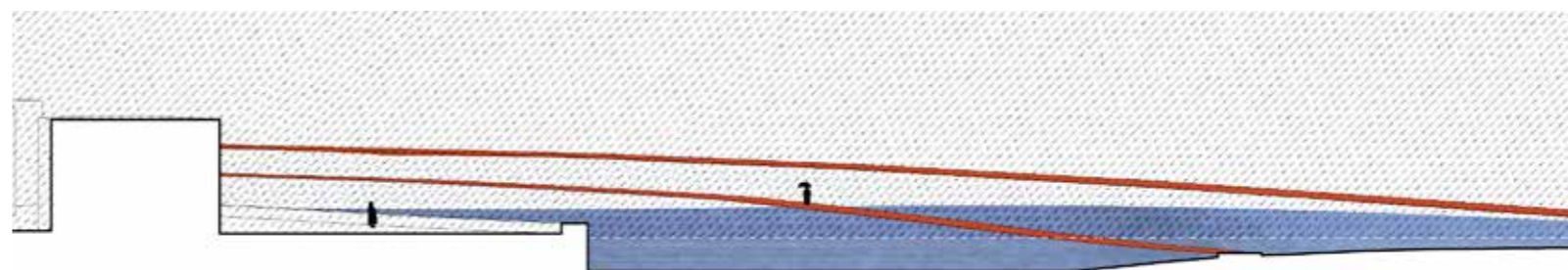
TROJICE VIL

V HISTORII *nezastavěné místo, ostroh mezi Balinkou a náhonem*
DNES *nezastavěné místo s náletovou zelení, náhon je zasypan*
Sousedství trojice vil tvoří velké solitéry. Návrh navazuje na tento charakter dvoupodlažními až třípodlažními vilovými věžemi, které obklopují společnou zahradu. V prostorech mezi věžemi jsou soukromé dvorky. Tudy se vstupuje do domů. Společná zahrada se otevírá k obnovenému historickému náhonu. Náhon a řada stromů odděluje soukromé místo od místa rozlivu. Pohodlné rodinné bydlení pro tři domácnosti. V přízemí nárožního domu je nebytová funkce.

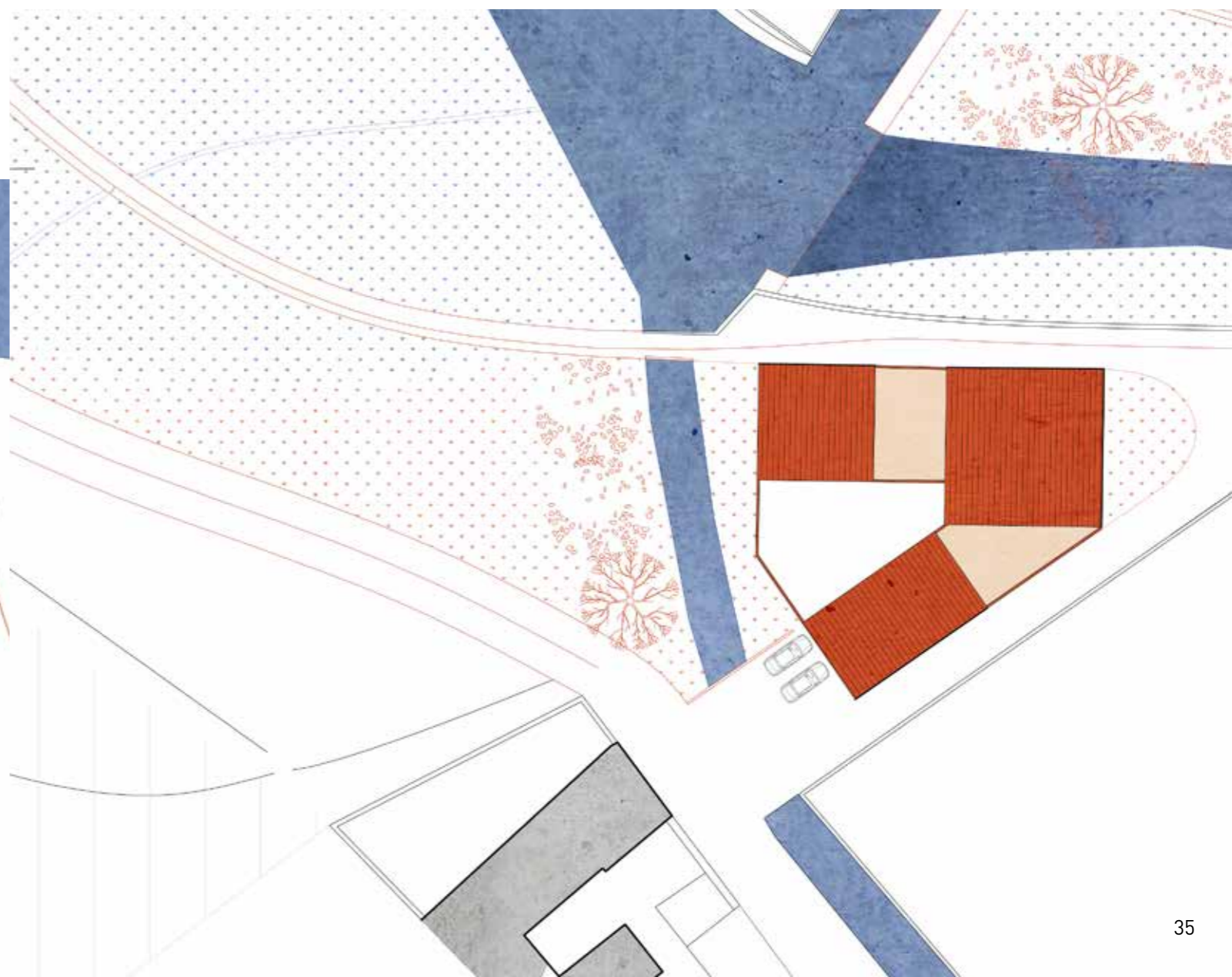
ROZLIVOVÁ LOUKA ZA SUCHA

ROZLIVOVÁ LOUKA PŘI ROZLIVU, CYKLOSTEZKA ZATOPENA, SILNICE PRŮJEZDNÁ

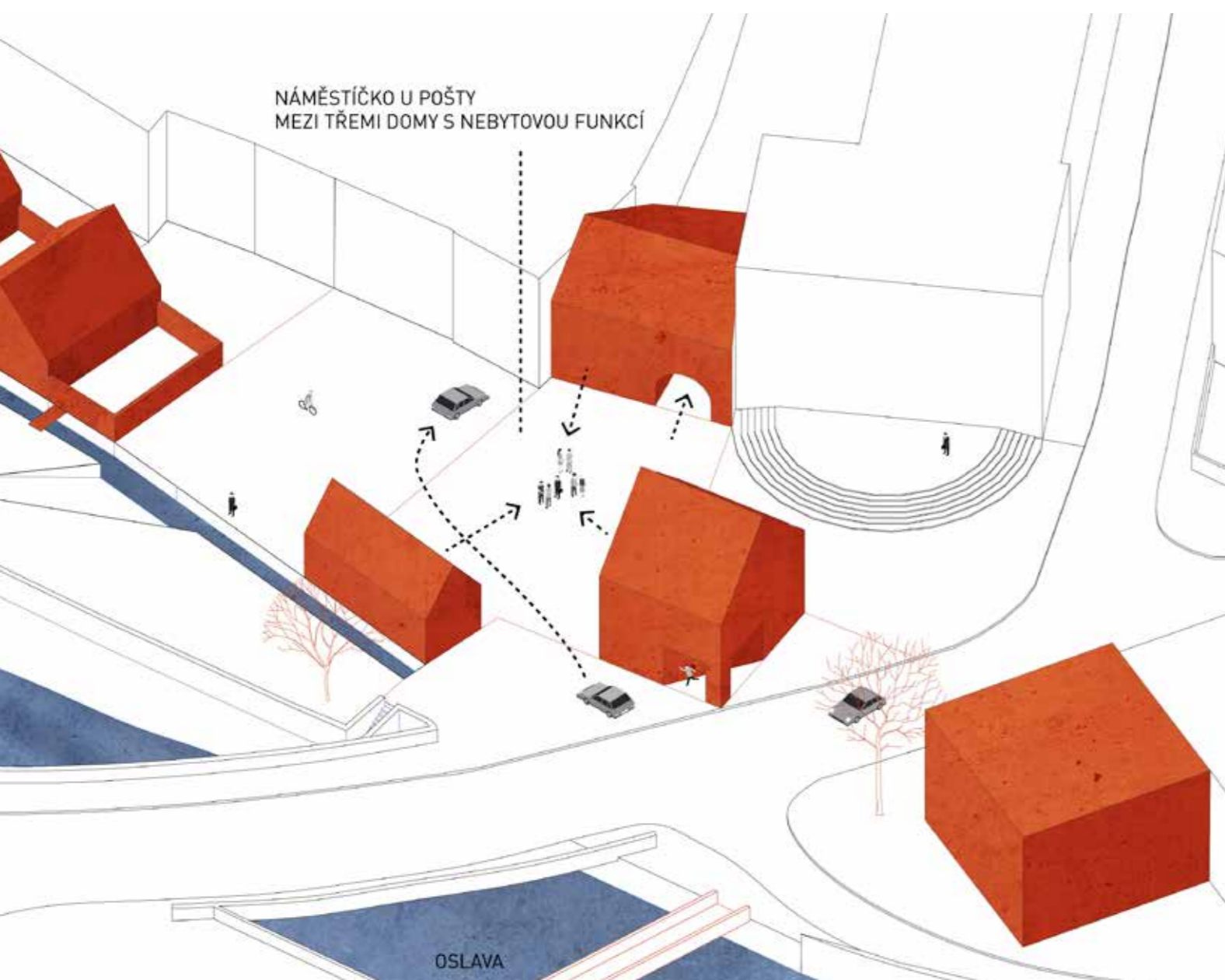
PŘÍČNÉ ŘEZY 1:500
SITUACE 1:500

NÁMĚSTÍČKO PŘED POŠTOU

V HISTORII *zástavba podél cesty Na Moráni, podél náhonu*
DNES *rozlehlý, těžko uchopitelný prostor, parkoviště*
Smyslem navrhování prostoru před poštou je srozumitelnější pojetí rozlehlého prostoru. Navrhují předprostor pošty a malé náměstíčko, které vytváří útulnější dimenzi v kontaktu s otevřeností soutoku. Vstup do budovy pošty je zvýrazněn půlkruhovým schodištěm (parafráze současné situace). Dva domy v prostoru vytváří náměstíčko jako místo orientované dovnitř. Domy mají nebytovou funkci (nahrazují částečně prostory bouraného domu na moráňském ostrově). Jsou to domy „zdi“. Jejich postavení a orientace je odvozena z historické parcelace. Ten z domů blíž silnici stojí přesně v místě, kde původně stával dům, než byl zbourán kvůli silnici. Rozčlenění náměstíčka na menší segmenty – před poštou, uvnitř nových domů, u obnoveného náhonu – se odehrává v pojetí povrchů.

NÁMĚSTÍČKO U POŠTY MEZI TŘEMI DOMY S NEBYTOVOU FUNKCÍ

BYDLENÍ NA MORÁNI

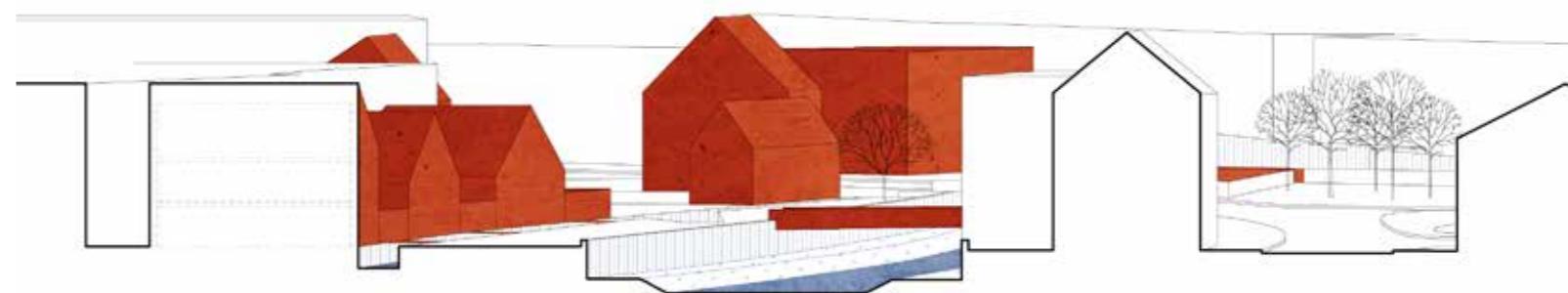
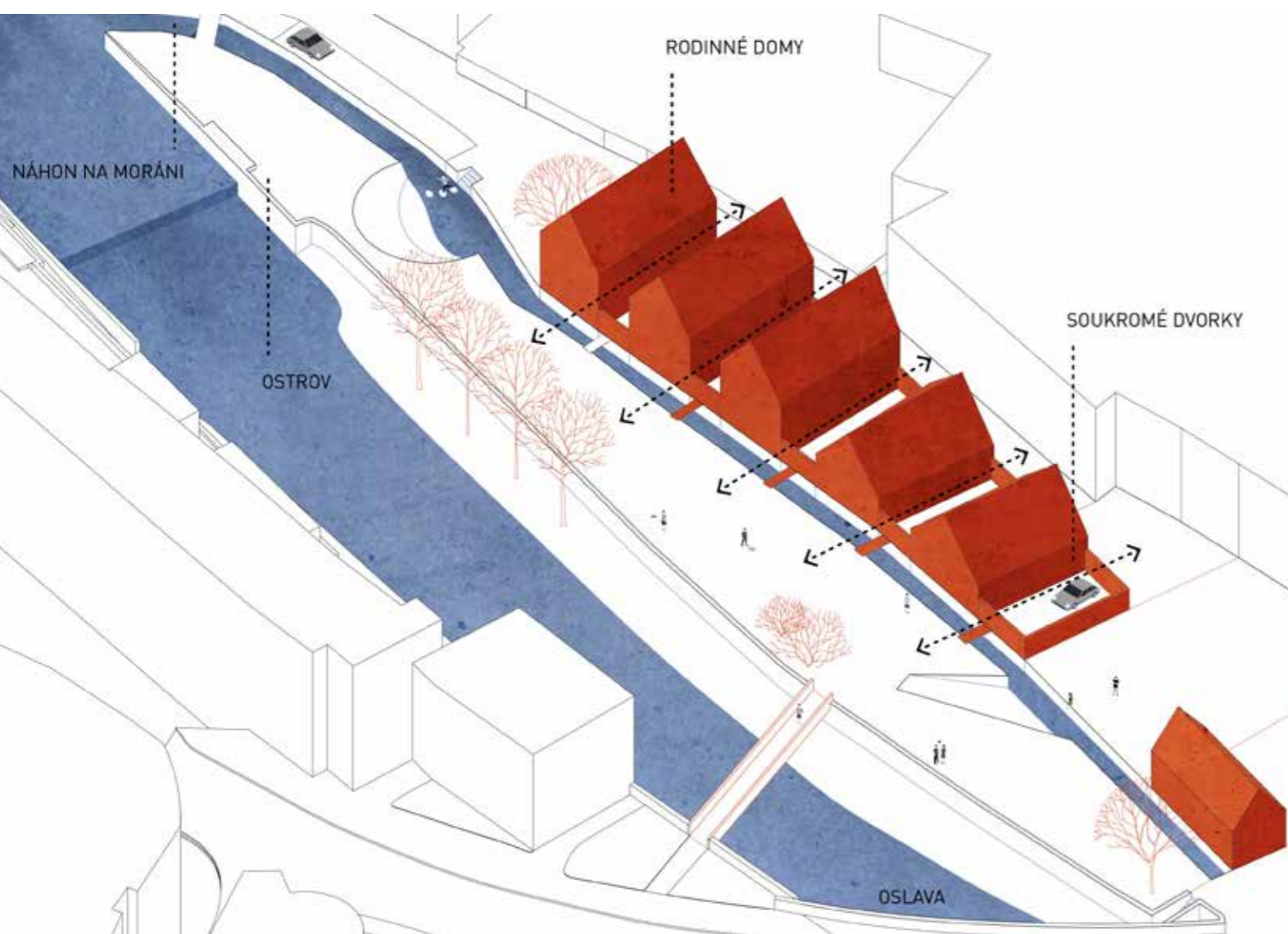
V HISTORII nezastavěný ostrov a zástavba podél ulice Na Moráni, podél náhonu

DNES prostor je zastavěný čtyřpodlažní hmotou, která překrývá historickou stopu náhonu, náhon je zatrubněn

Charakter místa vychází z obnovy historického náhonu. Zaniká stávající objekt. Vzniká ostrov a řada rodinných domů, které stojí nad korytem. Pět rodinných domů s dvorky. Rytmus hmoty a volna propouští střídavě světlo do úzké uličky. Tvar domů se vyvíjí z nízkého širokého k vysokému úzkému. Roste směrem k městu. Klesá směrem k soutoku. Ze soukromých dvorků vedou lávky na ostrov.

Ostrov je průchozím parkem. Navazuje na cestu vedoucí podél řeky.

Ostrov je obklopen z jedné strany vyšší vodou náhonu a hlubším korytem řeky. K náhonu jsou vytvořené dva pozvolné přístupy, je možné ho přejít po lávce nebo přeskákat po kamenech. Z ostrova vedou také stávající schody k řece a lávka na soutok.

PŘÍČNÝ ŘEZ 1:500
SITUACE 1:500

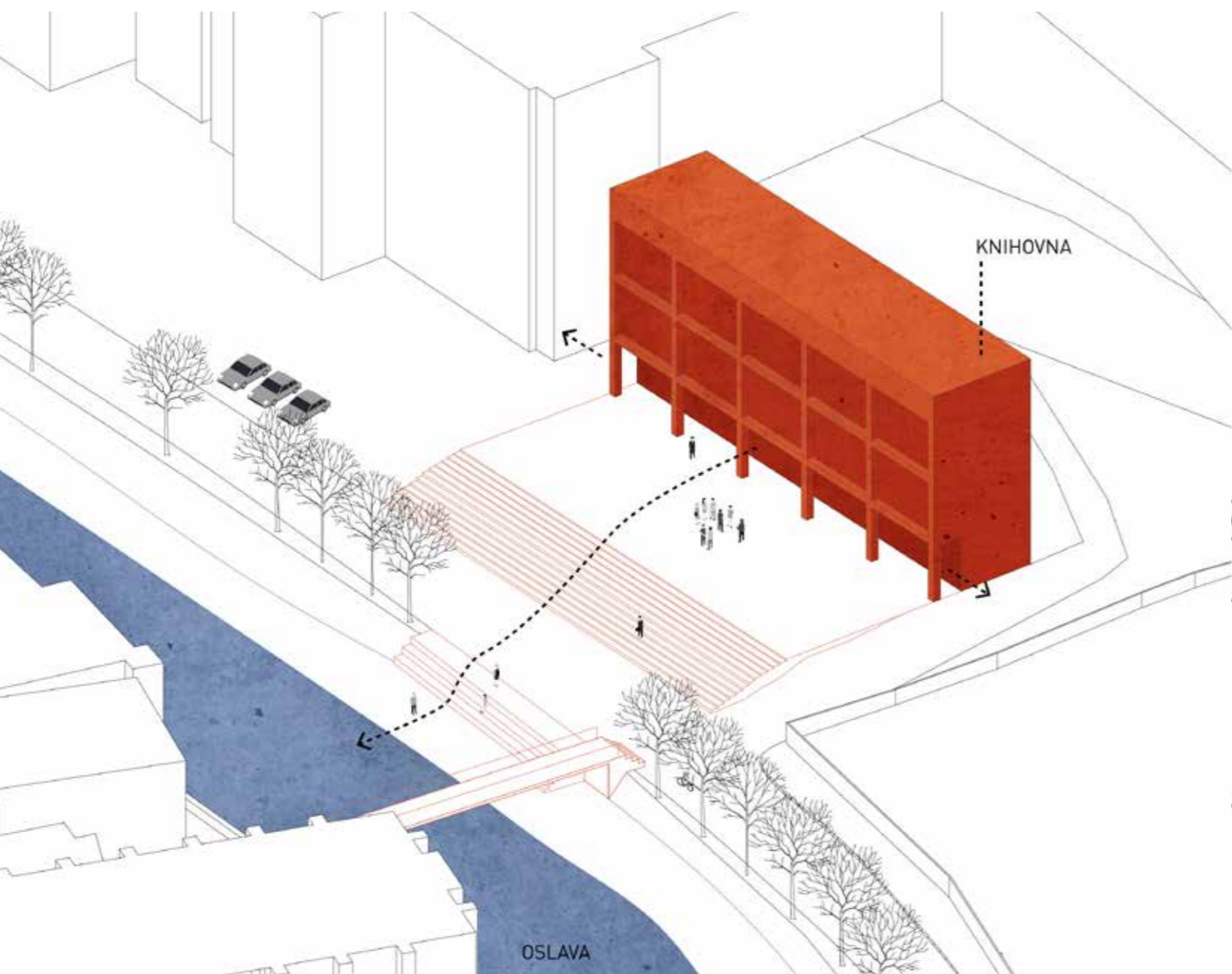
KNIHOVNA

V HISTORII nezastavěný prostor, byly zde kličárny, ke kterým vedly dřevěné lávky

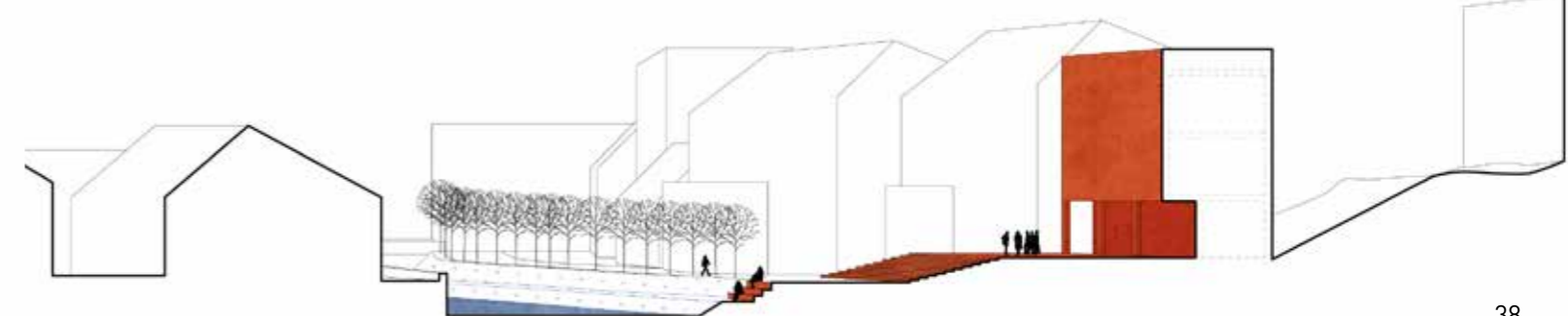
DNES parkoviště pro polikliniku

V řadě velkých, celoměstsky důležitých domů, polikliniky a základní umělecké školy, navrhují knihovnu. Knihovna se v současné době nachází na sídlišti v budově bývalé školky.

Jedná se o podélnou třípodlažní budovu orientovanou k řece. Její předprostor navazuje na schody vedoucí až k řece. Zároveň je knihovna napojena na lávku vedoucí kolem Staré synagogy do centra.

SITUACE 1:500
PŘÍČNÝ ŘEZ 1:500

ZPĚT K MÍSTU

Tato práce je o soužití člověka s řekou. Snaží se číst vliv řek na formování města. Považuje řeky za cestu k vnímání provázanosti a přirozenosti města takového, jaké je.

Navrhování postupovalo od poznávání celku k místu.

Vnímání osoby stojící u řeky začíná u detailu. U míst, která existují. Jejich působivost tvoří samy řeky. Moje práce je tedy jen pohled, který si jich všimnul, a tvoření míst k dalšímu poznávání.

Bibliografie

- GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, o.p.s., 2012. ISBN 978-80-260-2080-6.
- HERTZBERGER, Herman. Přednášky pro studenty architektury. Dolní Kounice: MOX NOX, 2012. ISBN 978-80-905064-0-4.
- HRŮZA, Jiří. Teorie města. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. ISBN 21-138-65.
- JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu. Praha: Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-260-9558-3.
- KOHOUT, Michal, David TICHÝ a Filip TITTL. Hromadné bydlení. Praha: České vysoké učení technické, 2015. ISBN 978-80-01-05848-0.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk. Filosofie živé přírody. Praha: Herrmann & synové, 1994. ISBN 80-7021-027-3.
- ONDRUŠOVÁ, Slavomíra a Broňa SCHRAGGE. Zatiaľ je to takto. Marianka: Hardness&Blackness, 2017. ISBN 978-80-972703-0-8.
- PALLASMAA, Juhani. Oči kůže. Zlín: ARCHA, 2012. ISBN 978-80-87545-10-2.
- PLESKOT, Josef. Rozhovor. Zlatý řez: Architektura příroda kultura. 2009, (31), 50-63.
- RASMUSSEN, Steen Eiler. Jak vnímat architekturu. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2598-2.
- RIPPEROVÁ, Marie. Velkomeziříčské mosty. Velké Meziříčí: Město Velké Meziříčí, 2014. ISBN 978-80-905830-0-9.
- SÁDLO, Jiří. Krajina jako interpretovaný text. Vesmír. 1998, (únor), 96-98.
- SÁDLO, Jiří. Suburbie jako domov. Zlatý řez: Architektura příroda kultura. 2009, (31), 64-69.
- STEREC, Pavel a Ondřej DADEJÍK. Druhá příroda. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2014. ISBN 978-80-86863-86-3.
- SVOBODA, J. F. Velkomeziříčské pohledy. Příspěvek k soupisu moravských topografických pohledů. Velké Meziříčí: Krajinské muzeum, 1928.
- ŠEDÁ, Kateřina. Každý pes jiná ves. Praha: JRP Ringier, 2008. ISBN 978-3-905829-66-2.
- Velké Meziříčí v zrcadle dějin. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2008. ISBN 978-80-7275-075-7.
- Územní plán Velké Meziříčí. In: . Jihlava: Urbanistické středisko Jihlava, 2009, číslo 24-38.
- VODIČKA, Stanislav. Jepičí okamžiky. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-027-3.

DATA PRO PRÁCI POSKYTLY:

Mapový podklad © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz

Muzeum Velké Meziříčí

Státní okresní archiv Velké Meziříčí